

Groeien in balans

Doelgericht, met zorg voor elkaar
en koesteren van onze leefomgeving

Bestuursakkoord
2026-2030

Van de fracties:
SGP, GemeenteBelangen, ChristenUnie,
CDA en VVD

Even voorstellen, de onderhandelaars

Achter v.l.n.r.: Arnold Versteeg (SGP), Leendert Houweling (CDA), Arie Barendrecht (CU), Gerrit Flier (SGP), Henk Righolt (GB), Jan Pieter van der Schans (CDA), Bram van der Beek (CU), Gabriëlle Hazeleger (GB), Thimo Harmsen (VVD) en Bart Omlo (VVD).

SGP	GemeenteBelangen	ChristenUnie	CDA	VVD
Arnold Versteeg wethouder	Gabriëlle Hazeleger wethouder	Bram van der Beek wethouder	Jan Pieter van der Schans wethouder	Thimo Harmsen wethouder
Gerrit Flier fractievoorzitter	Henk Righolt fractievoorzitter	Arie Barendrecht fractievoorzitter	Leendert Houweling fractievoorzitter	Bart Omlo fractievoorzitter

Disclaimer

Als u van mening bent dat er beeldmateriaal is gebruikt waarover u het beeldrecht heeft, neem dan contact op met de gemeente Ede via postbus 9022, 6710 HK Ede.

Copyright

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen, in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt worden in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën of enig andere manier.

Inhoud

Voorwoord	5
1. In balans vooruit	7
2. Samen sterk: het sociaal fundament van Ede	11
3. Samen zorgen voor een leefbare omgeving	17
4. Strategische koers en prioritering 2025–2040	25
5. Wonen met perspectief	31
6. Voorzieningen die verbinden	35
7. Toekomstgerichte economische ontwikkeling	41
8. Veilig, veerkrachtig en verbonden	49
9. Een betrouwbare overheid met regie	53
Samenstelling college en portefeuillevdeling	58

Voorwoord

Voor u ligt het bestuursakkoord **Groeien in balans – Doelgericht, met zorg voor elkaar en koesteren van onze leefomgeving**. Met dit akkoord schetsen wij de gezamenlijke koers voor de komende jaren. Het is de uitkomst van een vruchtbare samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid, waarin verschillen zijn overbrugd en ambities zijn verbonden.

Groeien in balans betekent voor ons ontwikkeling op een evenwichtige manier, zodat Ede een aantrekkelijke plek blijft om te wonen, werken en recreëren. Nu en in de toekomst. Het gaat over het verdelen van de beschikbare ruimte en middelen, het voorkomen van grote ongelijkheid tussen wijken en inwoners en om het behoud van evenwicht tussen onze dorpen en Ede-stad.

Dit akkoord biedt richting en houvast. Tegelijkertijd is het een uitnodiging naar alle partijen in de gemeenteraad om met elkaar in gesprek te gaan en voor blijvende betrokkenheid. Zo bouwen we samen verder aan een Ede dat groeit in balans en een Ede waar die groei ten goede komt aan iedereen in onze gemeente. Doelgericht, met zorg voor elkaar en het koesteren van onze leefomgeving.

Met energie, ambitie en vertrouwen gaan we de komende vier jaar samen met inwoners, ondernemers, organisaties en de gemeenteraad vol overtuiging aan het werk!

1. In balans vooruit

Ede is altijd in ontwikkeling geweest. Dat is de rode draad van onze geschiedenis. Aan het begin van de 20e eeuw brachten de komst van het garnizoen en de ENKA fabriek nieuwe energie en werkgelegenheid. Later groeide Ede verder richting de Gelderse Vallei. Die geschiedenis laat zien: ontwikkeling en verandering horen bij Ede.

Ook vandaag is Ede een aantrekkelijke plek om te wonen, werken en recreëren. Al sinds de Tweede Wereldoorlog neemt het aantal inwoners met gemiddeld 1.000 mensen per jaar toe. We verwachten dat Ede groeit van ongeveer 125.000 inwoners nu naar meer dan 145.000 inwoners rond 2040. Die groei brengt kansen, maar vraagt ook om verstandige keuzes.

Een gemeente in ontwikkeling, maar nu uit balans

Die ontwikkeling in Ede is verschillend verdeeld. De stad Ede groeit en verstedelijkt sneller dan de dorpen. Dorpen en kernen hebben hun eigen karakter, voorzieningen en sterke sociale verbanden. De vraag is daarom niet óf Ede zich verder ontwikkelt, maar hóe we deze ontwikkeling goed begeleiden. Onze ambitie is helder: wij willen dat alle wijken, dorpen en gebieden vooruitgaan. Dat doen we door hun eigen kracht en karakter te koesteren en verschillen te respecteren. Met maatwerk als resultaat.

Tegelijk zien we dat Ede stad uit balans is geraakt. Aan de Valleizijde van de stad wonen relatief veel inwoners in een kwetsbare positie. Hier komen sociale problemen vaker samen, bijvoorbeeld in oudere wijken met hoogbouw, weinig groen en minder voorzieningen. Aan de Veluwezijde zien we een welvarender deel van de stad, met recente investeringen zoals het kazerneterrein en een modern station Ede-Wageningen. Deze tweedeling werkt door in gezondheid, leefbaarheid, bereikbaarheid, cultuur en welzijn.

Ook de samenleving verandert. Er wordt meer naar de gemeente gekeken om problemen op te lossen. Polarisatie neemt toe. Internationale spanningen vragen om weerbaarheid van inwoners. Dichter bij huis zien we een toename van ondermijning, digitale criminaliteit, vrouwenonveiligheid en geweld in afhankelijkheidsrelaties. Dit raakt de veiligheid en het vertrouwen in onze samenleving.

De dragende systemen op orde

Een andere disbalans is de druk op de 'dragende systemen'. Het gaat hierbij om natuur, energie, water, mobiliteit, digitale infrastructuur en groen-blauwe structuren (hagen, parken en beken). Deze systemen zijn op zichzelf van grote waarde én

vormen de basis onder alles wat we doen. Wanneer dit niet op orde is, kan geen wijk, bedrijventerrein of maatschappelijke functie duurzaam functioneren. Een gezonde leefomgeving draagt bovendien bij aan betere gezondheid en minder zorgkosten.

Deze basis staat onder druk door een combinatie van afnemende biodiversiteit, impact van het milieu op de gezondheid, beperkte stikstofruimte en een elektriciteitsnet dat aan zijn grens zit. Ook de bereikbaarheid staat onder spanning en infrastructuur vormt soms letterlijk barrières in de stad. Juist deze systemen zijn nodig voor een gezonde leefomgeving, een sterke economie en om klimaatverandering op te vangen.

De Veluwe en het omliggende agrarische landschap zijn van grote waarde. Ze bepalen wie we zijn en bieden ruimte voor natuur, ondernemen, ontspanning en gezondheid. Daarom gaan we zorgvuldig om met de ruimte die we hebben en investeren we in bodem, water, natuur en toekomstbestendige landbouw. De bouw van woningen en het realiseren van bedrijventerreinen vragen door onze ligging tegen de Veluwe aan steeds vaker om forse natuur- en recreatiecompensatie in het landelijke gebied. We doen wat

nodig is voor vergunningverlening van woningbouw en bedrijventerreinen, maar hebben daarbij oog voor de agrarische functie van het landelijke gebied. We spannen ons in richting rijk en provincie, in samenwerking met onze regio, om de opgave meer behapbaar te maken en pleiten in dat licht voor het aanpassen van wet- en regelgeving.

Zorg die toegankelijk blijft

Het huidige zorgsysteem loopt tegen zijn grenzen aan. Er komen meer taken bij voor gemeenten, maar niet voldoende geld. Tegelijk nemen gezondheidsverschillen toe, vooral in kwetsbare wijken, en zijn verwachtingen van inwoners hoog.

Om de zorg beschikbaar te houden voor wie het echt nodig heeft, zetten we sterker in op problemen voorkomen in plaats van enkel problemen oplossen. Dat doen we door te investeren in een gezonde leefomgeving, de eigen regie van inwoners en een sterk sociaal netwerk. Ede heeft sterke gemeenschappen, veel vrijwilligers en veel mantelzorgers. Daar zijn we trots op. Dit sterke sociale fundament hebben we tegelijkertijd hard nodig om de zorg betaalbaar en toegankelijk te houden. Hulp en ondersteuning moeten dichtbij en toegankelijk zijn, in elke wijk en elk dorp. We sturen op effect en doelmatigheid en voeren zelf de regie.

Scherpe keuzes: niet alles kan tegelijk

Onze ambitie is duidelijk: Ede laten ontwikkelen in balans, met oog voor elkaar, voor kwaliteit, voor samenhang en met verdienvermogen voor toekomstige generaties. Dat betekent dat we scherpe keuzes moeten maken.

In de afgelopen bestuursperiode is hiervoor een stevig fundament gelegd. De Omgevingsvisie, ontwikkelkader Ede-Stad, regionaal perspectief landelijk gebied en de Visie op het Sociaal Domein 2040 geven richting. Op deze basis bouwen we voort. Tegelijk scherpen we onze keuzes aan. We versterken de ingezette koers en maken duidelijke keuzes voor de komende 10 tot 15 jaar. We blijven ambitieus, binnen realistische grenzen.

Onze grondhouding is positief en toekomstgericht. We begeleiden de ontwikkeling van gemeente Ede actief. We erkennen de toenemende ingewikkeldheid en onderlinge samenhang tussen opgaven. We denken en handelen vanuit mogelijkheden en kansen om gemeente Ede nog mooier en sterker te maken. We gaan moeilijke keuzes niet uit de weg. Integendeel. We zijn scherp op wat wél en wat niet kan. Ruimte, geld en draagkracht zijn schaars. We kunnen middelen maar één keer inzetten en ruimte maar één keer verdelen.

Integraal sturen als manier van werken

Ontwikkeling is gebaat bij een stevig en onderling vervlochten fundament. Dat betekent investeren in de samenhang tussen de fysieke, sociale en mentale basis, zodat de draagkracht van Ede op orde is. Zo heeft een gezonde leefomgeving positief effect op de gezondheid en zorgvraag van mensen. En door de beperkte beschikbaarheid van woningen zijn jongvolwassen gedwongen thuis te blijven wonen, wat sociale problemen in de hand werkt. Zo zijn de verschillende thema's allemaal met elkaar verbonden. Dat betekent dat integraal sturen en handelen nog belangrijker wordt. Mede daarom werken we deze bestuursperiode aan Perspectief 2050: een integraal langetermijnpers-

pectief dat we samen met raad, inwoners, jongeren, dorpen en partners vormgeven.

Ontwikkelen in balans betekent soms ook dat we tijdelijk een pas op de plaats maken. Niet als teken van stilstand, maar als bewuste keuze tussen de korte termijn en de langere termijn. Dit doen we langs twee sporen:

1. We pakken aan wat nú nodig en haalbaar is
2. We nemen nú maatregelen die pas op termijn hun effect laten zien

Wat inwoners mogen verwachten

In de komende jaren kunnen inwoners het volgende verwachten:

- Aandacht voor groeien in balans
- Meer regie op zorg en ondersteuning dichterbij en gericht op preventie
- Zorgvuldig blijven omgaan met ruimte en natuur
- Eerlijke keuzes, met oog voor de toekomst en duidelijke uitleg
- We betrekken hen, ondernemers, dorpsraden, wijkorganisaties en maatschappelijke partners, zo vroeg mogelijk bij plannen die hun leefomgeving raken.

In de volgende hoofdstukken werken we deze koers verder uit en maken we concreet welke keuzes we maken voor de toekomst van Ede.

2. Samen sterk: het sociaal fundament van Ede

Het huidige zorgstelsel is sterk gericht op individuele voorzieningen en loopt tegen zijn grenzen aan: de zorgvraag groeit sneller dan het aanbod en het uitbreiden van professionele capaciteit is niet realistisch. Tegelijkertijd nemen gezondheidsverschillen en ongelijkheid in bestaanszekerheid toe, vooral in kwetsbare wijken en groepen. Daarbovenop stuurt het rijk sterker op preventie en samenwerking via akkoorden, zoals het Integraal Zorgakkoord en het Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord.

Gemeenten krijgen wel meer taken, zonder dat de financiële ruimte evenredig meegroeit. Daar komt bij dat de verwachtingen van inwoners rond toegankelijkheid, nabijheid en maatwerk groeien, terwijl het vertrouwen in de overheid onder druk staat. Meer van hetzelfde is daarmee geen optie: een stelsel dat vastloopt en niet op extra geld of capaciteit kan rekenen, vraagt om duidelijke keuzes en een structurele koerswijziging in het sociaal domein.

Met de visie Voorkomen is beter dan genezen is de beweging van zorg naar gezondheid al ingezet. De richting die we in Ede opgaan, is helder. Een krachtig sociaal beleid, menselijk uitgevoerd. Ede staat op het punt om deze benadering verder uit te werken. Onze ambitie is gelukkige en gezonde Edenaren, ook voor wie het zwaar heeft. Hiervoor hebben we meer grip op maatschappelijke effecten en kostenontwikkeling nodig, zodat we ons zorgstelsel toekomstbestendig houden en ongelijkheid verkleinen. Binnen de wettelijke kaders is er keuzeruimte in hoe, wanneer en in welke vorm we ondersteuning bieden. Bij onze keuzes hanteren wij de volgende zes uitgangspunten:

1. We zetten primair in op het voorkomen van zorg door in te zetten op een sterke sociale basis, preventie en een prettige leefomgeving;
2. We gaan impactvol sturen, zodat degenen die zorg nodig hebben die ook krijgen en de automatische instroom mindert;
3. Hulp en ondersteuning moet in ieder dorp en iedere wijk beschikbaar zijn. Wij organiseren zorg zo dichtbij mogelijk. Om met de beschikbare financiële middelen zoveel mogelijk zorg te kunnen bieden, reduceren we met behoud van keuzevrijheid het aantal aanbieders per wijk.
4. We nemen sterker de regie op het zorglandschap door keuzes te maken in aanbod, samenwerking en werkwijze;
5. We gaan zorg en hulp doelmatiger organiseren. Overzichtelijke en eenvoudige zorgvragen organiseren we zoveel mogelijk lokaal. Complexe en specialistische zorg organiseren we regionaal;
6. We sturen structureel op samenhang binnen het sociaal domein én integraal met andere domeinen. We werken samen over domeinen en wetten heen. Door de inwoner centraal te stellen en de zorgvraag integraal te bekijken,

kunnen we eerder handelen waardoor (op langere termijn) zorgkosten worden voorkomen.

Het sociaal fundament staat niet op zichzelf. Wat wij hier afspreken, werkt alleen als wonen, voorzieningen, de leefomgeving en de arbeidsmarkt meebewegen. Daarom verbinden wij dit hoofdstuk nadrukkelijk met de hoofdstukken Wonen & Doelgroepen, Voorzieningen & Vastgoed en Een toekomstbestendige economie.

leven. We kiezen voor dialoog, acceptatie en verbinding. Deze waarden vormen gezamenlijk dan ook de richtlijn voor inclusief beleid. In dit licht zien we ook de aansluiting van Ede als regenbooggemeente. We maken inclusie praktisch binnen allerlei thema's. Iedereen moet kunnen meedoen en iedereen hoort erbij.

Het dagelijks leven van inwoners vormt het uitgangspunt; zorg is aanvullend en wordt doelgericht ingezet. We weten dat onze gemeenschappen en wijken zelf heel veel vragen kunnen oplossen, als de gemeente dit ook stimuleert. Daarom sturen we nadrukkelijk op preventie door te investeren in mentale gezondheid, een gezonde leefomgeving en inclusie. Investerings zijn gericht op het vergroten van samenhang en veerkracht, met extra aandacht voor wijken en doelgroepen waar de druk het hoogst is. We versterken samenwerking tussen partners in de sociale basis en sturen scherper op aantoonbare maatschappelijke opbrengsten.

Dit willen we bereiken door:

- Onze inzet in de sociale basis gericht te maken door onder andere mentale gezondheid en inclusie, emancipatie en discriminatie concreet en meetbaar op te nemen als belangrijke pijlers.
- Te investeren in buurt-, wijk- en dorpshuizen om door te ontwikkelen tot plekken waar we actief sturen op maatschappelijke opgaven, zoals mentale gezondheid, eenzaamheid en meedoen.
- Toegang voor inwoners met een hulpvraag dicht bij de inwoners zelf, in de wijk en in de sociale basis (netwerken) te organiseren. Vragen worden daar als eerste opgepakt, waarbij de inzet van maatwerk aanvullend is.
- Onze dienstverlening begrijpelijk en toegankelijk voor alle inwoners (B1) te maken en rekening te houden met verschillen in het vermogen van mensen om mee te doen.
- Een start te maken met het vernieuwen van ons subsidiestelsel, zodat we subsidies gericht inzetten. Het huidige subsidiestelsel biedt stabiliteit

2.1. Een sterke sociale basis

Wij versterken de sociale basis als fundament van het sociaal domein. Een sterke sociale basis betekent veerkrachtige en inclusieve gemeenschappen, met sterke informele netwerken, initiatieven van inwoners en goed bereikbare lokale voorzieningen. Sociale verbondenheid is samen met bestaanszekerheid de belangrijkste beschermende factor in het leven van inwoners. Daarom zijn we extra trots op onze vele vrijwilligers (ongeveer de helft van alle inwoners) en organisaties die de sociale cohesie verder versterken.

Onze gemeente kent een grote diversiteit. Inwoners zijn verschillend, maar gelijkwaardig. We staan pal achter artikel 1 van de Grondwet. Dat betekent dat er geen ruimte is voor discriminatie of buitensluiten. Inclusie is voor ons: samen

en continuïteit, maar sluit niet aan op de ambitie om schaarse middelen met maximale impact in te zetten. We verkennen de mogelijkheden om subsidies meerjarig toe te kennen bij duurzame samenwerkingsverbanden en bewezen impact.

- Investerings in sport, cultuur, evenementen en een gezonde, veilige leef- en woonomgeving expliciet te benutten als preventie en als versterking van de sociale verbondenheid. Zo verbinden we het sociaal domein integraal met onze voorzieningen, leefomgeving en veiligheid.

2.2. Kansrijk opgroeien: Jeugd

Wij zetten in op kansrijk opgroeien voor alle jeugd in Ede. Gezin, school, vrije tijd, buurt, vrienden en online omgeving zijn daarvoor de bouwstenen. Vraagstukken rondom jeugd staan zelden op zichzelf. Mentale problemen hangen samen met armoede, schulden, invloed van sociale media, eenzaamheid, prestatiedruk, een kwetsbare woon- en leefomgeving en een gebrek aan passende voorzieningen. Daarom verbinden wij jeugdbeleid integraal aan onderwijs, kinderopvang, sport, cultuur, welzijn, wonen, economie en veiligheid. Tegelijk maken wij scherpe keuzes om de jeugdhulp toegankelijk en betaalbaar te houden. Dit vraagt om een

kritische inzet van gemeentelijke middelen. Wij investeren gericht in de komende jaren, met focus op preventie en passende zorg, terwijl we de huidige ondersteuning blijven bieden. Een noodzakelijke stap om het stelsel duurzaam houdbaar te maken.

Dit willen we bereiken door:

- Een striktere afbakening wat wij als jeugdhulp zien en wat niet. Dit doen we door steviger regie te voeren op het aanbod en de inzet van jeugdhulp.
- Veel jeugdhulpvragen vinden hun oorsprong in onderliggende problemen buiten het kind zelf. Daarom zetten we in op verdere ontschotting, zodat niet alleen de hulpvraag, maar ook de oorzaak wordt aangepakt. Zo zetten we daar waar nodig begeleiding in om gezinssituaties stabiel te houden.
- Voor kinderen en gezinnen in de meest kwetsbare situaties blijven we indien nodig maatwerk bieden, met als uitgangspunt dat kinderen zoveel mogelijk thuis opgroeien.
- Als kinderen en jongeren gedrag laten zien dat opvalt of zorgelijk is, geldt als leidraad meer verdraagzaamheid en ondersteuning van de omgeving, voordat wordt overgegaan tot labelen of specialistische interventies.
- Van collectief werken, in plaats van individueel, de norm te maken. We organiseren hulp waar mogelijk in groepen en netwerken, zodat ondersteuning sneller en toegankelijker

wordt. Onderlinge verbondenheid wordt hiermee versterkt. Individuele hulp blijft beschikbaar, maar is aanvullend.

- De gemeenschap rondom jeugd te versterken via sociale verbondenheid, sterkere netwerken en betere samenwerking tussen partners in de wijk.
- Mentale gezondheid en weerbaarheid van jeugd structureel als beleidsdoel te hanteren, met expliciete aandacht voor de online leefwereld.
- Een volgende stap te zetten met de proeftuin kind- en gezinsbescherming, waarin we met het regionaal veiligheidsteam sneller handelen, werken met één regisseur per gezin en uithuisplaatsingen zoveel mogelijk voorkomen.
- Jeugdpreventie expliciet aan onderwijs, kinderopvang, sport, cultuur, welzijn, wonen en veiligheid te verbinden.

2.3. Kansrijk opgroeien: Onderwijs

Onderwijs is voor ons de belangrijkste sleutel in het doorbreken van ongelijkheid. Wij willen dat ieder kind zich naar vermogen kan ontwikkelen op een inclusieve, veilige kinderopvang en school. Tegelijkertijd staat het onderwijs onder toenemende druk: het aantal kinderen met extra ondersteuningsbehoeften groeit, terwijl de capaciteit krimpt door

personeelstekorten en bezuinigingen. Deze druk werkt direct door naar het sociaal domein en jeugdhulp. Wij geven uitvoering aan de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) 2025-2029, die we samen met kinderopvang, onderwijs en andere partners hebben opgesteld. Daarbinnen sturen wij op sterke ondersteuning, doorgaande ontwikkelijnen en het bevorderen van onderwijskansen.

Dit willen we bereiken door:

- Duidelijke afspraken over passende ondersteuning op kinderopvang en scholen te maken.
- Een gezamenlijke aanpak van thuiszitters en een uniforme overdracht van kinderopvang naar onderwijs te faciliteren. Wij werken samen met kinderopvang en onderwijs aan heldere en zoveel mogelijk uniforme toelatings- en inschrijvingsprocedures.
- Een stevige bestuurlijke en ambtelijke samenwerking via de LEA-stuurgroep en werkgroepen te bewerkstelligen om zo de toename in ondersteuningsvragen op te vangen en inclusief onderwijs te bevorderen.
- In te zetten op structurele samenwerking rondom Voor- en Vroegschoolse educatie (VVE) en onderwijsachterstand..

Onderwijshuisvesting is uitgewerkt in het hoofdstuk Voorzieningen & Vastgoed, waarin het Integraal Huisvestingsplan 2026-2045 leidend is.

2.4. Langer thuis kunnen wonen

Wij zetten ons in voor en met inwoners, zodat zij kunnen wonen op een plek die bij hen past en zodat ze zelf de regie houden over hun leven. Een gemeenschap die hen daarbij versterkt en ondersteunt waar nodig, is daarvoor onmisbaar. Denk hierbij aan ouderen, ouders met een gehandicapt kind of de jongere of alleenstaande in een kwetsbare levensfase. Ede heeft een stevige basis voor een houdbare uitvoering van de Wet Wmo 2015. Tegelijk zien we de vraag groeien: meer mensen worden ouder en leven langer, dementie neemt toe, mantelzorgers raken overbelast en medische zorg verwijst vaker naar het sociaal domein. Wij denken daarom kritisch vooruit en organiseren ondersteuning slim, dichtbij en in samenhang met wonen, zorg en welzijn. Dit willen we bereiken door:

- Preventie en ondersteuning dichtbij huis te stimuleren via preventieve (voorzorgcirkels), innovatieve (thuis technologie) en andere ondersteuningsvormen (bijv. Wmo-maatwerk). Hierdoor kan iedereen die ondersteuning nodig heeft, ongeacht leeftijd of kwetsbaarheid, prettig en zelfstandig thuis (blijven) wonen.
- Mantelzorgers actief te ondersteunen via respijtzorg, herkenbare informatie en praktische ontzorging in de wijk.
- Een integrale aanpak rondom dementie te ontwikkelen, in samenhang met wonen, zorg, welzijn en de leefomgeving.
- Ondersteuning meer in de wijk te organiseren, met collectieve vormen van begeleiding en dagactiviteiten daarmee dicht bij huis.
- Het voorzieningenaanbod zoveel mogelijk wijk- en dorpsgericht te organiseren en daarbij rekening te houden met de keuzevrijheid van inwoners, voor zover mogelijk.

De woonopgave (voldoende zorggeschikte en betaalbare woningen, woonvormen voor aandachtsgroepen en doorstroming) is uitgewerkt in het hoofdstuk Wonen met perspectief.

2.5. Genoeg inkomen om van te leven

Bestaanszekerheid is – samen met sociale verbinding – een essentiële beschermende factor in het leven van inwoners. Het gaat over ervaren zekerheid in financiën, huisvesting, gezondheid, sociaal netwerk en werken en ontwikkelen. Met die zekerheid ontstaat ruimte om te werken aan zaken als gezondheid, meedoen en het opvoeden van kinderen. Het is de verantwoordelijkheid van inwoners zelf om werk en daarmee een inkomen te verwerven. Als gemeente helpen we om passend opgeleid te zijn en de gewenste baan te vinden. Als dit niet lukt, willen wij voorkomen dat inwoners in armoede leven en schulden maken. Levensgebeurtenissen (kinderen krijgen, relatiebreuk, baanverlies, ziekte, partnerverlies etc.) zijn momenten waarop geldzorgen ontstaan. Daarom verschuiven wij de focus van achteraf oplossen naar vroegsignalering en preventie.

Dit willen we bereiken door:

- Inwoners eerder in beeld te krijgen en actief te ondersteunen bij financiële zorgen, vooral rond levensgebeurtenissen zoals scheiding, baanverlies of ziekte.
- De grens voor aanvullende inkomensondersteuning blijft staan op 130%.
- Te investeren in duurzame participatie door inwoners te begeleiden naar werk dat past en hen duurzaam aan het werk te houden. Hiervoor werken we samen met het (beroeps)onderwijs.
- Werk, schuldenaanpak en sociale ondersteuning meer samenhangend te beschouwen, zodat inwoners sneller stabiliteit ervaren en integraal geholpen worden.
- Arbeidsmigranten expliciet te verbinden aan de thema's werk, inkomen, participatie en de arbeidsmarkt.
- Regelingen te versimpelen, laagdrempelig toegankelijk te maken en waar mogelijk de uitvoering zo 'laag' mogelijk te organiseren.
- Te focussen op financiële educatie en budgetbegeleiding, met aandacht voor jongeren en groepen met een hoog risico op schulden.

3. Samen zorgen voor een leefbare omgeving

Een toekomstbestendig Ede begint bij een gezond fundament. Natuur, water, energienet, mobiliteitsnetwerk en groen-blauwe structuren vormen samen onze dragende systemen waarop alles in onze gemeente rust. Wonen, werken en recreëren kan alleen als die basis op orde is. Een gezonde leefomgeving is bovendien direct van invloed op de gezondheid van onze inwoners en op de zorgvraag in de toekomst. In Ede staan deze dragende systemen onder druk. De natuurkwaliteit is op veel plekken onvoldoende, het stroomnet zit vol, het grondwater is kwetsbaar en het mobiliteitsnetwerk raakt overbelast. Bouwen op een instabiel fundament is niet verstandig.

Wij kiezen er daarom voor om in deze bestuursperiode prioriteit te geven aan het herstel en de versterking van deze dragende systemen. Dat doen we omdat het goed is voor de natuur en de gezondheid van onze inwoners, omdat het Ede als gemeente kwalificeert én omdat het de randvoorwaarde is voor elke ruimtelijke ontwikkeling die wij in de toekomst willen realiseren. In feite bepalen de dragende systemen wat nog kan en wat niet kan. Tegelijkertijd vraagt de klimaatopgave om versnelling: het weerbaar maken van Ede tegen klimaatverandering én het terugdringen van onze uitstoot zijn onlosmakelijk verbonden met het herstel van die dragende systemen.

3.1. Klimaat en energietransitie

Wij willen een toekomstbestendige en gezonde leefomgeving. Klimaatverandering zet die ambitie onder druk. Hittestress in onze wijken, natuurbranden, watertekorten in de landbouw, drinkwatertekorten en overstromingen in bijvoorbeeld Ederveen laten zien dat de opgave in Ede urgent is. Ede is aangesloten bij de internationale

en nationale klimaatdoelstellingen: 60 procent CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990 en volledige klimaatneutraliteit in 2050. We gaan door met het Schone Lucht Akkoord (SLA). Klimaatadaptatie (Ede weerbaar maken) en klimaatmitigatie (uitstoot terugdringen) zijn twee kanten van dezelfde medaille en hangen direct samen met het herstel van onze dragende systemen. In het hoofdstuk 'Samen zorgen voor een leefbare omgeving' staan al onze ambities om in 2050 klimaatneutraal te zijn.

Daarnaast zetten we specifiek in op:

- Vergroenen van Ede-stad en de dorpskernen, onder andere via de groene lopers, met specifieke aandacht voor biodiversiteitsherstel. Dit komt de natuur en de klimaatadaptatie (denk aan hittestress) ten goede.
- In 2050 geen woningen meer hebben met slechte energielabels (D t/m G). Om dit doel te bereiken blijft gemeente Ede inwoners via de Lokale Aanpak Isolatie en het Energieloket ondersteunen.
- Optimaal benutten van rijksmiddelen (onder meer via Nationaal Isolatieprogramma en ons minimabeleid), zodat de beschikbare middelen daadwerkelijk terecht komen bij de inwoners die ze het hardst nodig hebben.
- De rol van de gemeente onder de Wet collectieve Warmte (WcW) helder maken. Ons doel is zo snel mogelijk biomassa uit te faseren door ons actief in te zetten voor de ontwikkeling van alternatieven zoals restwarmte, geothermie etc. We gaan onderzoeken of er ook andere duurzame warmtebronnen beschikbaar zijn of komen en welke rol wij als gemeente ten aanzien van deze ontwikkeling willen nemen.
- Verbeteren van de luchtkwaliteit door de emissie van houtstook tijdens ongunstige weersomstandigheden te verminderen. De aanpak richt zich op het in beeld brengen van overlastzones, het vergroten van bewustwording via voorlichting en het stimuleren van gedragsverandering bij inwoners.

- Stoppen met de invoering van de Zero Emissie Zone (ZES), omdat het veel inspanning vraagt en relatief weinig effect heeft.
- Door middel van één aanbieder, het zogeheten white labeling, het bedrijfsafval in Ede centrum ophalen. Hierdoor verminderen we de uitstoot in de binnenstad en dragen we bij aan meer schone lucht.
- Het beter laten infiltreren en vasthouden van het regenwater, bijvoorbeeld door het verwijderen van overbodige verharding, ontkoppelen, het plaatsen van stuwtdjes en het hermeanderen van beken.
- Stimuleren van steenbreek en subsidiëren van groene daken.
- Subsidiëren van het gebruik van regenwater om bijvoorbeeld toiletten door te spoelen en zo drinkwater te besparen.
- Voortzetten van de inzet op verduurzaming van gemeentelijk vastgoed.

3.2. Natuur en natuurherstel

Ede is een groene gemeente met een rijke natuur en dat willen we zo houden. Gebieden als de Veluwe, het Binnenveld, de Ginkelse Heide en het agrarisch landschap maken gemeente Ede uniek en verdienen bescherming. Wij werken aan behoud, herstel en versterking van natuur ten behoeve van een groene en gezonde leefomgeving met voldoende sociaal en economisch perspectief voor inwoners, agrariërs en andere ondernemers. Denk hierbij aan recreatie & toerisme en de landbouw. Dit doen we in het buitengebied en ook in de stad. Groen in de leefomgeving draagt bij aan de gezondheid van inwoners, aan klimaatadaptatie en aan een aantrekkelijke plek om te wonen en een plek om te recreëren. Wij pakken de uitstoot van stikstof aan om uit de stikstofimpasse te komen. Dit is belangrijk om onze natuur te beschermen en om nieuwe plannen mogelijk te maken.

Dit willen we bereiken door:

- Onze verantwoordelijkheid en voortrekkersrol op stikstofaanpak en natuurherstel voort te zetten, zowel

in de regio als richting waterschap, provincie en rijk.

- We staan achter en bouwen voort op de stikstofaanpak Uitvoeringsplan Stikstof Regio Foodvalley - De boer aan het roer en de regio aan zet en zorgen dat onze aanpak wordt bevestigd.
- In te zetten op herstel van de basiskwaliteit natuur (BKN) en op versterking van de groen/blauwe dooradering van onze gemeente.
- Het herstel van Natura 2000 gebieden te ondersteunen door natuur volwaardig mee te wegen in de ruimtelijke keuzes en door herstelprojecten uit te voeren, zoals de bekalking van de bossen. De huidige recreatiezonering op de Veluwe zetten we voort.
- Actief te participeren in de Aanpak Veluwe, omdat alleen langs die weg Ede regie houdt op stikstof, water en natuur in eigen gebied.
- Onze verstedelijkingsopgave te koppelen aan onze natuurherstel- en landschapsbeheeropgave (dit geldt ook voor groen in binnenstedelijk gebied). We hanteren het motto: meer stad = meer landschap en geven hier concreet invulling aan via het Landschapsfonds Ede, dat wij de komende bestuursperiode verder uitwerken.
- Op buurt-, straat- en parkniveau te vergroenen en waar het kan dit te

koppelen aan de vervangingsopgaven in de openbare ruimte.

- Het beheer van wolven te steunen. De provincie is verantwoordelijk voor het faunabeheer. We zetten ons samen met andere Veluwe gemeenten actief in richting provincie en rijk om de mogelijkheid rondom wolvenbeheer te verruimen en sneller in te grijpen bij gevallen van afwijkend gedrag. De gemeente draagt actief bij aan de monitoring van probleemwolven. Daarnaast zetten we in op preventie, bijvoorbeeld door het verhogen van rasters om de Edese schaapskudden te beschermen.
- Wildbeheer als onderdeel van ons natuurbeheer te beschouwen, naast bijvoorbeeld bosbeheer, exotenbeheer en recreatiezonering. Dat betekent een structurele rol in het monitoren, reguleren en beheren van wilde diersoorten, altijd binnen provinciale en landelijke kaders. Wij voeren geen zelfstandig jacht- of faunabeleid.
- De Edese schaapskudden te ondersteunen. Deze kudden zijn van cultuurhistorische waarde en maken een essentieel onderdeel uit van ons natuur- en landschapsbeheer, specifiek van heideterreinen.
- In te zetten op het herstel van insectenpopulaties, zoals bijen en andere bestuivers die essentieel zijn voor natuur en landbouw.

3.3. Energie: netbewustheid en netonafhankelijkheid

De bestaande energie-infrastructuur is niet meer passend bij de huidige vraag en aanbod van elektriciteit op piekmomenten, met netcongestie tot gevolg. Daar moeten en willen wij op een creatieve manier mee omgaan. Wij willen minder afhankelijk worden van fossiele brandstoffen, omdat dit goed is voor het klimaat, de gezondheid van inwoners en de weerbaarheid van onze gemeente bij stijgende energiekosten. Binnen de benodigde energietransitie hechten wij aan netbewustheid door het beter benutten van energie, netonafhankelijkheid, lokale leveringszekerheid en initiatieven die samenwerking tussen inwoners en bedrijven versterken.

- We blijven ons via lobby en goede contacten met Tennet en Liander inzetten om het stroomnet uit te breiden. Ondanks dat beweging op dit dossier buiten onze macht ligt.
- We zetten in op het voorkomen van negatieve effecten op woningbouw, economische ontwikkeling en verduurzaming.

Onze ambities willen we bereiken door:

- Financiering van publieke groei en ontwikkeling van nieuwe warmte-infrastructuur primair via externe middelen te realiseren.
- Kleine, lokale buurtinitiatieven die warmtenetten willen opzetten te faciliteren.
- Bij uitbreiding van het warmtenet te streven naar duurzame, emissieloze warmtebronnen en marktpartijen en partners die daar op dat moment verantwoordelijk voor zijn op aan te spreken.
- Daar waar het wel mogelijk is, zal de gemeente zich inspinnen om het plaatsen van windmolens planologisch mogelijk te maken en stellen we de voorwaarde dat er sprake is van minimaal 50% lokaal eigendom.
- Bij nieuwe aanvragen van zonnenvelden de nationale en provinciale zonneladder te volgen.
- Bedrijven te ondersteunen om aan hun wettelijke verplichting ten aanzien van verduurzaming te voldoen.
- De mogelijkheden voor energie-gemeenschappen in agrarische en economische clusters te verkennen met een gelijktijdigheid van vraag en aanbod. We willen deze bestuursperiode minimaal een pilot met een energiegemeenschap faciliteren.
- Particuliere initiatieven op energiegemeenschappen te ondersteunen.
- Batterijen, mits goed netbewust ingepast, te stimuleren. In onze ruimtelijke ordening en omgevingsplannen nemen we ruimte op voor buurtbatterijen in onze wijken.
- Trafohuisjes, in overleg met Liander, zo goed mogelijk in te passen in de openbare ruimte en te erkennen dat het collectief belang voorgaat boven het particulier belang.

We zetten in op een toekomstbestendig energiesysteem langs vier lijnen:

- We werken intensief samen met lokale partijen aan energiebesparing in woningen en bedrijven. Wat we niet verbruiken, hoeven we niet op te wekken.
- We jagen initiatieven aan die de netbewustheid en netonafhankelijkheid verhogen.

- In te blijven zetten op het stimuleren van elektrisch vervoer, onder andere bij het uitrollen van een netbewust netwerk van (openbare) laadvoorzieningen.
- Nieuwe mogelijkheden van publiek laden bij parkeren op openbare parkeerplaatsen te verkennen.

3.4. Openbare ruimte en afval

De inrichting en het beheer van de openbare ruimte vormen een belangrijke sleutel tot het waarmaken van de doelen uit de Omgevingsvisie en het toekomstbestendig maken van onze leefomgeving. Straten, pleinen, parken en natuurgebieden zijn plekken waar inwoners, bezoekers en ondernemers dagelijks gebruik van maken. We zien echter dat het zowel boven als onder de grond steeds drukker wordt. Er komen meer inwoners, woningen en voorzieningen. Tegelijk moeten in de komende twintig jaar veel straten open om oude riolering, wegen, kabels en leidingen te vervangen vanwege

veroudering en de energietransitie. Naast een dragend systeem zien wij de openbare ruimte ook als een voorziening. Groen en de inrichting van de openbare ruimte dragen bij aan het welzijn van de mens en een fijne leefomgeving. Door de vervangingsopgave van oude riolering te koppelen aan de vergroeningsopgave en klimaatadaptieve maatregelen willen we Ede toekomstbestendig maken.

Daarnaast is een goede omgang met afval onmisbaar. Afval op straat of in de natuur hoort niet bij een fijne leefomgeving. Al met al willen wij dat de openbare ruimte ook in de toekomst een sterke drager en voorziening blijft.

Dit willen wij bereiken door:

- De benodigde 800.000 euro structureel te investeren in het groot onderhoud van wegen, zodat we voorkomen dat de technische kwaliteit van wegen niet meer voldoet aan de wettelijke eisen. Deze investering is nodig, omdat veel wegen verouderd zijn en we achterlopen bij het groot onderhoud van deze wegen.

- Om tot een besluit te komen over de omvang van investeringen met betrekking tot het reguliere onderhoud van wegen, gaan we eerst onderzoeken of de huidige inrichting van de organisatie voldoende effectief en efficiënt is en voldoende realisatiekracht heeft om aan de gestelde kwaliteitseisen te voldoen.
- De veiligheid van vrouwen in de openbare ruimte te verbeteren door te investeren in betere verlichting en sociaal veilige routes.
- In gesprek te gaan met ACV om op het onderdeel ACV-BOR meer grip op de kosten en kwaliteit te krijgen.

3.5. Verkeer & mobiliteit

Ede groeit en daarmee groeit ook het aantal verplaatsingen Door aantrekkelijke fiets-, loop en OV-alternatieven aan te bieden, voorkomen wij dat het aantal autokilometers evenredig meegroeit. Dat is nodig om de doorstroming op peil te houden. Bij inbreidingsvraagstukken zullen wij anders met de auto om moeten gaan, omdat de beschikbare ruimte voor de auto minder wordt. Om dit te bereiken, zijn creatieve oplossingen nodig. Zoals het verder ontwikkelen van het mobiliteitsfonds en samenwerking

zoeken met huidige aanbieders van parkeeroplossingen, deelmobiliteit en parkeermogelijkheden buiten het centrum. Ook zullen we ontwikkelaars blijven uitdagen om parkeeroplossingen mee te ontwerpen. We benutten kansen zoals de subsidies voor de Doorfietsroutes Foodvalley en verbeteren knooppunten zoals Ede-Wageningen en De Klomp. De Intercity-bediening van station Ede-Wageningen staat onder druk door onder andere landelijke ambities voor snellere treinen tussen Utrecht, Arnhem en Duitsland (UAD-corridor). Samenwerking met het rijk en de regio zijn nodig om Ede gezond en bereikbaar te laten ontwikkelen.

Dit willen we bereiken door:

- Nadrukkelijk te investeren in de fietser en de voetganger door verder te bouwen aan een aantrekkelijk en robuust fiets- en voetgangersnetwerk: betere routes omgeven door groen en koele routes voor klimaatadaptatie, meer stallingsmogelijkheden en bruggen en tunnels op cruciale plekken.
- Om de gelden ten behoeve van de regionale doorfietsroutes ter waarde van circa € 55 miljoen te kunnen verzilveren, investeren we de benodigde resterende 6,5 miljoen euro.

- Ede en de regio goed bereikbaar te houden voor onze inwoners, bedrijven, overheden en onderwijsinstellingen. Het station Ede-Wageningen is de voornaamste toegangspoort tot Regio Foodvalley en staat tegelijkertijd voor een efficiënte verbinding met de Randstad. Openbaar vervoer voorkomt file op de A12 en A30. Mede daarom is het van groot belang dat de intercity's minimaal zes en het liefst acht keer per uur stoppen op station Ede-Wageningen. Hier zullen wij ons nadrukkelijk voor inzetten. Dit doen we door intensieve lobbyvoering.
- Ons, samen met de andere gemeenten in de regio, in te blijven zetten voor de aanpak van knooppunt Hoevelaken en van de A1/A30 bij Barneveld.

- De ontsluiting van woon- en werkgebieden te verbeteren, door verdere ontvlechting van auto- en langzaam verkeer op de hoofdwegenstructuur van Ede.
- Herinrichting van het grote kruispunt bij het Ziekenhuis Gelderse Vallei en een fietsbrug over de Keesomstraat te realiseren, waardoor het autoverkeer beter kan worden afgewikkeld en de verkeersveiligheid toeneemt.
- Onderzoek te doen naar de optimalisatie van het kruispunt bij de Kastelenlaan-Veenderweg en de uitvoering te combineren met groot onderhoud.
- Ons te focussen op goede en veilige verbindingen tussen de dorpen en Ede. Tegelijk willen we de leefbaarheid van de dorpen verbeteren, dit betekent dat op sommige wegen in de bebouwde kom de maximumsnelheid naar 30 km/u gaat.
- De herinrichting van de (verkeers) situatie op en rondom de Hoofdweg in Ederveen. Daarnaast onderzoeken wij de mogelijke verbeteringen voor de verkeerssituatie aan de Schoolstraat in Ederveen in verband met de tijdelijke komst van een extra school.
- De kruising Hoge Valkseweg en Koudhoornweg in de Valk te herinrichten.
- Gerichte campagnes ter bevordering van verkeersveiligheid voort te zetten.
- Naar een wijkgericht parkeerbeleid te streven, waarin regulering zorgvuldig en in samenspraak met bewoners en belanghebbenden wordt verkend. Daarbij werken we toe naar een principebesluit over parkeernormering dat past bij de ambities voor nieuwbouw en verdichting. Dit doen wij met oog voor een evenwicht tussen parkeerdruk, betaalbaarheid en leefruimte in de wijken en de bereikbaarheid van voorzieningen en rendabele parkeervoorzieningen.

4. Strategische koers en prioritering 2025–2040

In de inleiding hebben wij uitgesproken dat ontwikkeling en verandering bij Ede horen, maar dat Ede uit balans is geraakt. Wij willen die balans herstellen door bewust en met regie te ontwikkelen. Dit hoofdstuk maakt concreet hóe wij dat doen: welke gebieden krijgen welke aandacht, in welk tempo en met welke rol van de gemeente.

We bouwen voort op het fundament dat in de afgelopen periode is gelegd. De Omgevingsvisie, de Ontwikkelkaders voor Ede-Stad en het Landelijk Gebied en de Visie op het Sociaal Domein 2040 geven richting. Inhoudelijk werken wij met het instrumentarium van de Omgevingswet; procesmatig sturen wij via de Ontwikkel- en Investeringsstrategie. Gebiedsprogramma's voor de dorpen maken straks helder welke ontwikkelingen en maatregelen nodig en/of wenselijk zijn voor de leefbaarheid daar.

De visie op het sociaal domein wordt uitgewerkt in het Integraal Beleidskader. Via gebiedsopgaven vertalen we deze visies naar uitvoering: wonen, sociaal en maatschappelijke voorzieningen en economie komen tot uiting op het niveau van de wijk, het dorp of het ontwikkelgebied. Hierbij zien we, samen met de maatschappelijke ontwikkelingen en hoe het rijk stuurt, dat integraal sturen en handelen randvoorwaardelijk is. Alleen zo houden wij ambities en uitvoering bij elkaar.

We trekken lessen uit het verleden en pakken wonen, economie en voorzieningen in samenhang aan. Hierbij koesteren we de dorps kwaliteiten, versterken de stedelijke dimensie en houden oog voor regionale behoeften met het doel dat ieder dorp, gebied en wijk zich ontwikkelt.

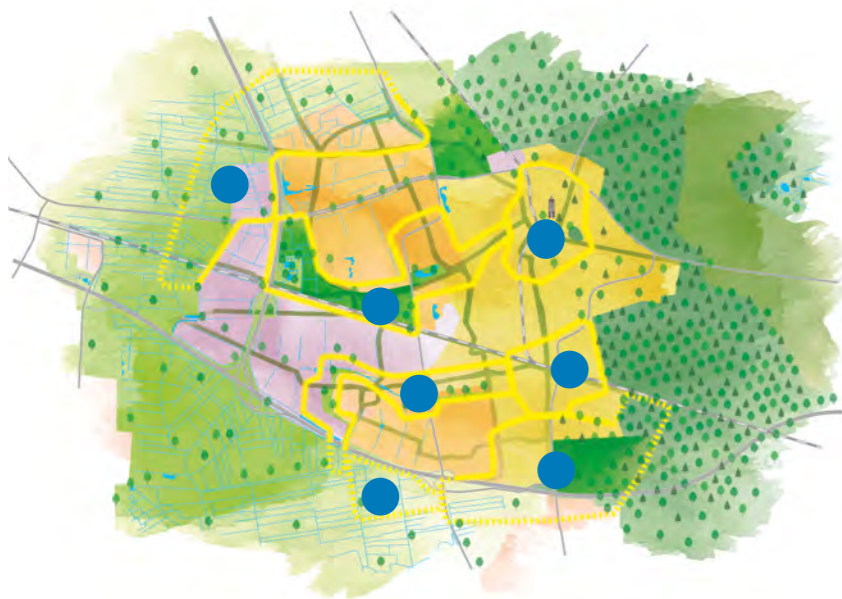
Gebiedsopgaven de dorpen

Naast deze stedelijke sleutelgebieden werken wij in de dorpen via gebiedsprogramma's. Daarmee borgen wij dat ook Bennekom, Lunteren, Ederveen, Harskamp, Otterlo, De Klomp, De Valk en Wekerom hun eigen ontwikkelpad krijgen, passend bij hun karakter en voorzieningenniveau. Voor Otterlo wordt het vastgestelde gebiedsprogramma uitgevoerd. Voor de dorpen Bennekom, Lunteren, Ederveen, Harskamp en Wekerom worden gebiedsprogramma's opgesteld met vervolgens een eigen uitvoeringsprogramma.

In deze programma's wordt op basis van de omgevingsvisie per dorp de koers bepaald voor de periode tot 2040. De totale uitvoering wordt meegenomen in de Ontwikkel- en investeringsstrategie waar de integrale afweging wordt gemaakt hoe te groeien in balans. Voor de dorpen is het van belang dat er ruimte is voor woningen, maatschappelijke voorzieningen en werk, in samenhang met de ontwikkeling van het buitengebied.

Voor het gebied rondom De Klomp wordt in ons regionale samenwerkingsverband verkend wat het draagvlak is van dit gebied als een toekomstig grootschalig ontwikkelgebied.

De-stad

Sleutelgebieden Ede-stad

1. Ede-centrum
2. Stationskwartier
3. Westerpark
4. Zuiderparken
5. Groot-Hoekelum
6. Ede-noordwest (Doesburgerbroek en Kievitsmeent 3)
7. Zoekgebied A12

De zeven sleutelgebieden uit het Ontwikkelkader Ede-Stad blijven leidend. Daarbij zetten we in op kwaliteit, samenhang en realisme. Het voeren van regie op de randvoorwaarden voor ontwikkeling is essentieel. Naast de fysieke randvoorwaarden zijn ook ruimte, mensen en middelen bepalend. Alle vier zijn schaars: niet alles kan en niet alles kan tegelijk. Randvoorwaarden zullen verschuiven, verbeteren en/of verslechteren. Dit maakt dat we simultaan werken aan de opgaven, maar ook snel moeten schakelen als het bord waarop we schaken verandert. Daarom maken we scherpe keuzes in wat we wel en niet doen en wanneer we wat doen en zijn we

wendbaar om eventueel van richting en tempo te veranderen.

Op basis hiervan onderscheiden wij vier duidelijke sporen. Met deze strategische fasering brengen wij focus aan in de stedelijke ontwikkeling en versterken wij de bestuurlijke regie.

- **Initiëren: Zuiderparken en Ede-noordwest.**
Hier is grote urgentie en potentie. Deze periode zetten wij actief nieuwe ontwikkelingen in gang.
- **Accommoderen: Stationskwartier en Ede-centrum.**
Hier lopen ontwikkelingen al; onze rol is faciliteren, versnellen en obstakels wegnemen.
- **Verkennen: Westerpark.**
Een ontwikkelgebied voor de langere termijn waar wij deze periode de randvoorwaarden opbouwen. We zien veel potentie en toegevoegde waarde van de groene lopers en de stadsparken aan het verbinden en vergroenen van de stad.
- **Temporiseren: Groot-Hoekelum en het zoekgebied A12**
Deze gebieden krijgen in de aankomende bestuursperiode lagere prioriteit. Ontwikkelingen volgt zodra randvoorwaarden en middelen dat toelaten.

Zuiderparken

Ten zuiden van de spoorlijn concentreert een aantal projecten zich rond de Groene Loper Zuiderparken. Hoogbouw Ede-Zuid is de buurt waar opgaven het zwaarst stapelen en doorpakken het meest urgent is. Dit komt onder andere tot uiting in sloop- en nieuwbouw. Wij hanteren hierbij een samenhangende aanpak waarin ruimtelijke investeringen en sociale interventies elkaar versterken: versterken van het sociaal fundament en de bestaanszekerheid, verbeteren van leefomgeving en woonkwaliteit en optillen van het voorzieningenniveau. Centraal staan inkomen en schulden, een toegankelijk hulpaanbod, sociale cohesie en vertrouwen in de buurt. Ruimtelijk werken wij toe naar 50-60% sociale woningbouw op termijn, een Integraal

Ede-noordwest

Doesburgerbroek ontwikkelen wij tot een nieuw, aantrekkelijk woongebied in balans met natuur, water en leefomgeving. De gemeenteraad heeft ingezet op een grootschalige ontwikkeling van circa 2.500 tot 2.700 woningen, met ruimte om te verkennen of dit aantal kan toenemen. Wij streven naar een groene en gezonde wijk met passende voorzieningen, ruimte voor verschillende doelgroepen en goede verbindingen met de rest van Ede.

Kind Centrum in Parkhart, een nieuw buurthuis ter vervanging van De Meerpaal en parkeren uit het zicht. De gemeente neemt hier een actieve, sturende rol in volwaardig partnerschap met Woonstede en bewoners. In samenhang met Pascalstraat/Galvanistraat werken wij aan een sluitende businesscase om in aanmerking te komen voor rijksmiddelen. Dit is het gebied waar investeren het meest concreet wordt. En waar deze bestuursperiode het verschil voor de lange termijn wordt gemaakt.

Door de ligging nabij Natura 2000 spelen stikstof, recreatiedruk en natuurcompensatie een grote rol. Wij geven prioriteit aan natuurcompensatie en sluiten aan bij de Aanpak Veluwe. De uiteindelijke haalbaarheid en omvang worden nader uitgewerkt in de lopende locatieonderbouwing, die samen met de provincie wordt uitgevoerd. Deze geeft ook inzicht in alternatieve locaties, maar geschikte grootschalige bouwlocaties zijn schaars.

Stationskwartier

Het Stationskwartier wordt het tweede brandpunt en de poort van de Foodvalley: een moderne en bruisende stadswijk met ruimte voor werken en innovatie, wonen, (culturele) ontmoetingen en evenementen en als voorbeeldgebied voor duurzame mobiliteit. Wij bouwen het uit tot een innovatieve scharnierfunctie tussen de Kenniscampus en kennisas Ede-Wageningen (Aeres, CHE en WUR) in het zuiden en de agrarische en verwerkende industrie in het noorden van Ede. We rollen de rode loper uit voor startups, scale ups en MKB-bedrijven die zich onderscheiden op AgriFood en Agri IT door onder andere accountmanagement hier gericht op in te zetten.

De ontwikkeling komt nu te langzaam op gang door marktomstandigheden, netcongestie en stikstofregels. Samen met partners zetten wij ons in om projecten te versnellen en financiële tekorten op te lossen, bijvoorbeeld via een

ontwikkelingsfonds en inzet van provinciale en rijksmiddelen (o.a. Regiodeal).

Ede-centrum

Ede-centrum is en blijft het eerste brandpunt van Ede. Wij werken aan betere voorzieningen, een prettige verblijfplek en meer woningen, met aandacht voor leefbaarheid en bereikbaarheid. De focus ligt op transformatie en inbreiding, een duidelijke identiteit via promotie en evenementen en het doorzetten van de aanpak rond veiligheid en overlast. Hier hebben wij een faciliterende rol: het centrum is in essentie het domein van ondernemers, vastgoedeigenaren en bezoekers. Het is onze ambitie om de samenwerking te continueren, het partnerschap stevig vast te houden en kwaliteit te borgen. Wij behartigen de gezamenlijke belangen binnen het Platform Ede Centrum (PEC). Dit is het samenwerkingsverband van Stichting Binnenstadmanagement Ede, Stichting BIZ Vastgoed Ede en de gemeente.

Westerpark

Het Westerpark is een randvoorwaardelijke voorziening voor de verdere groei van Ede-stad: het ontlast de recreatieve druk op de Veluwe en biedt Edenaren ruimte voor een ommetje dichtbij huis. Samen met het Proosdijpark ontwikkelen wij het tot een samenhangend stadspark. Het wordt een aantrekkelijke bestemming om te recreëren, verblijven en ontmoeten, met ruimte voor sport en spel, kleinschalige horeca en evenementen en rustige zones waar natuur en biodiversiteit voorop staan. Het Westerpark levert daarmee een belangrijke bijdrage aan de basiskwaliteit natuur in de stad. De doorlooptijd is lang. Daarom starten wij deze bestuursperiode met de voorbereidingen: het verplaatsen van sportvelden, het uitwerken van het

ontwerp en het afwegen van vervolginvesteringen, zodat het park tijdig zijn rol kan vervullen voor de stad van 2040.

Wat wij in deze gebieden ontwikkelen, staat niet op zichzelf. Wat wij hier ontwikkelen, werken wij in samenhang uit met de hoofdstukken Wonen met perspectief, Voorzieningen die verbinden en Toekomstgerichte economische ontwikkeling.

5. Wonen met perspectief

De gemeente Ede groeit vanaf de Tweede Wereldoorlog jaarlijks gemiddeld met 1000 inwoners per jaar. Deze ontwikkeling zal zich ook de komende decennia voordoen. Om deze groei te begeleiden en iedereen van woonruimte te voorzien, zijn afspraken gemaakt met het rijk. De opgave voor regio Foodvalley bedraagt 40.000 woningen in de periode 2022-2040. Voor Ede betekent dit 15.000 woningen; twee derde in Ede-stad en een derde in de dorpen. We sturen op mooie Edese wijken: duurzaam, passend bij de locatie, kwalitatief hoogwaardig en voor iedereen. Daarbij bouwen we voort op de ervaringen die de afgelopen jaren zijn opgedaan bij Kernhem, ENKA en de Kazerneterreinen.

5.1. Woonopgave en Volkshuisvesting

Voor veel mensen is het lastig een woning te vinden. Starters en middeninkomens vinden geen passende woning, gezinnen hebben moeite met het maken van een wooncarrière en ook voor ouderen zijn er te weinig geschikte woningen om naartoe te verhuizen. De afgelopen jaren is een relatief hoge woningbouwproductie gerealiseerd. Maar door verschillende factoren, zoals natuurcompensatie, netcongestie en een tekort aan bouw-personeel, voorzien we de komende jaren een dip in de realisatie.

Wij doen wat we kunnen om het aantal voordeuren te vergroten, want de stagnatie op de woningmarkt heeft een duidelijk negatieve maatschappelijke impact, met extra druk op zorg, veiligheid en leefbaarheid tot gevolg. Hierbij is voor ons een goede balans tussen betaalbaarheid, beschikbaarheid en kwaliteit van woningen voor iedereen die woonruimte zoekt, leidend.

Dit willen we bereiken door:

- Vast te houden aan de norm van minimaal 30% sociale huur en twee derde betaalbaar. Deze norm mag

de totale woningbouwopgave niet in de weg staan. Dit vraagt van ons om projecten meer strategisch en gebiedsgericht te benaderen, waarbij we bij projecten tot 30 woningen ook maatwerk kunnen inzetten. We verkennen of het woningbouwfonds hiervoor kan worden ingezet.

- Te streven naar een evenwichtige spreiding van sociale huur. Tekorten op de ene plek compenseren we elders. Zo compenseren we het verlies aan sociale huurwoningen (150-200) in Hoogbouw Ede-Zuid door bij andere projecten meer dan 30% sociale huur te realiseren.
- Een Volkshuisvestingsprogramma op te stellen dat bijdraagt aan zowel de woningbouwopgave als de sociale opgave voor de huisvesting van aandachtsgroepen. We verleggen onze strategische blik naar de gehele voorraadontwikkeling (nieuwbouw, bestaand, sloop, beter benutten) en de spreiding van de voorraad over de gehele gemeente en doelgroepen.
- Uitvoering te geven aan beleid op het verruimen van de bestaande woningvoorraad, zodat we meer 'voordeuren' creëren. Hierbij denken we aan het bevorderen van de doorstroom, woningen splitsen, optoppen en

hospitaverhuur, rekening houdend met de verschillen tussen Ede-stad, de dorpen en het buitengebied.

- Nadrukkelijk te sturen op de woningbehoefte van de inwoners van Ede, zodat starters, gezinnen en ouderen voldoende kansen houden op een passende woning in hun eigen gemeente.
- Initiatieven die volgens Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (waaronder knarrenhofjes en erfdelen) zijn vormgegeven, aan te moedigen. Deze initiatieven moeten zijn voorzien van een professioneel plan en ontwikkelpartner.
- Het project erfdelen te continueren en waar mogelijk uit te breiden om kleinschalige ontwikkeling in het landelijk gebied te blijven stimuleren.
- Het strategisch partnerschap tussen Woonstede en de gemeente verder te versterken. We zien Woonstede (of woningcorporaties) als belangrijke partner voor het realiseren van onze ambities.

we het draagvlak in wijken.

Dit willen we bereiken door:

- Te kiezen voor één samenhangende aanpak voor aandachtsgroepen, onder wie dak- en thuisloze mensen en nieuwkomers.
- Opvang, wonen en begeleiding in één doorlopende lijn aan elkaar te verbinden, in plaats van losse voorzieningen en trajecten.
- Ervoor te zorgen dat mensen zo snel mogelijk beschikken over een passende woonplek; opvang is tijdelijk en gericht op uitstroom.
- Afspraken te maken met woningcorporaties en aanbieders over beschikbaarheid, doorstroom en inzet.
- Daar waar we centrumgemeente zijn de regie te pakken in nauwe samenwerking met regionale partners.

5.3. Asielzoekers, ontheemden en statushouders

We zorgen voor een menswaardige, beheersbare en uitlegbare opvang van asielzoekers, Oekraïense ontheemden en huisvesting van statushouders. We verschuiven van crisisopvang naar een structurele aanpak, waarin we als gemeente regie nemen op locaties, omvang en kwaliteit van opvang. De wettelijke taak om statushouders te huisvesten, mag niet leiden tot verdringing op de woningmarkt van starters, jongeren en andere woningzoekenden uit onze gemeente. Tegelijk zetten we in op meedoen vanaf dag één: taal, werk en participatie zijn vanaf het begin onderdeel van de aanpak. Zo voorkomen we langdurige afhankelijkheid en versterken we draagvlak in de samenleving.

Dit willen we bereiken door:

- Onze verantwoordelijkheid in de landelijke opgave te nemen en de Spreidingswet in te vullen conform de indicatieve verdeelbesluiten. Om het evenwicht in onze gemeente te bewaren, richten we ons op de realisatie van het aantal toegewezen plekken.
- Om aan de bepalingen van de Spreidingswet te voldoen, moeten extra asielzoekers worden opgevangen.

Daarbij wordt in de eerste plaats gekeken naar uitbreiding op bestaande locaties.

- Mochten nieuwe opvanglocaties nodig zijn deze voor bepaalde tijd aan te wijzen.
- Zelf de regie te nemen op de invulling van de opvangopgave. We maken duidelijke keuzes over locaties en kiezen zoveel als mogelijk voor kleinschalige opvang in eigen beheer en zorgen voor een evenwichtige spreiding. Voor deze opgave zetten we ook ons maatschappelijke vastgoed in.
- In te zetten op meedoen vanaf dag één: we organiseren taal, werk, onderwijs en participatie direct bij aankomst, met extra aandacht voor statushouders.
- De doorstroom van statushouders te versnellen door inzet op alternatieve woonvormen en een betere aansluiting tussen opvang, huisvesting en inburgering te bewerkstelligen.
- Ervoor te zorgen dat de mogelijke overgang van Oekraïense ontheemden naar reguliere huisvesting zorgvuldig en beheersbaar verloopt.

5.4. Een dak boven je hoofd

Wij streven ernaar dat niemand buiten slaapt. We maken scherpe keuzes om dakloosheid te voorkomen en de inzet van beschermd wonen en maatschappelijke opvang te verminderen.

Opvang en beschermd wonen houden we zo kort mogelijk, lokaal waar het kan en regionaal waar het moet. Zonder scherpe keuzes en actieve regie wordt het systeem financieel onhoudbaar en blijft ondersteuning niet beschikbaar voor wie dat echt nodig heeft.

Dit willen we bereiken door:

- Dakloosheid eerder te voorkomen door actief te signaleren en in te grijpen bij risicogroepen; zoals na baanverlies, relatiebreuk of uitstroom uit (zorg) instellingen. We verbinden dit met ondersteuning op schulden, inkomen en mentale gezondheid.
- In het voorkomen van dakloosheid zijn een zinvolle dagbesteding en werk cruciaal. We zetten hierop in om

duurzaam herstel te stimuleren en opvang zoveel mogelijk te voorkomen.

- Nieuwe woonvormen mogelijk te maken; zoals woningdelen en tussenvoorzieningen, zodat inwoners sneller kunnen uitstromen uit opvang en beschermd wonen en minder afhankelijk zijn van schaarse reguliere woningen.
- Actief te sturen op in-, door- en uitstroom. We scherpen de criteria voor instroom, doorstroom en verblijfsduur aan, zodat opvang en beschermd wonen tijdelijk blijven en geen eindstation worden. We versterken de capaciteit van consulenten maatschappelijke opvang en beschermd wonen/beschermd thuis, zodat zij regie kunnen voeren op casuïstiek.
- Onze regierol als centrumgemeente te versterken, met duidelijke afspraken in de regio over verdeling, verblijfsduur en continuïteit van zorg. Zo voorkomen we een 'waterbedeffect' tussen gemeenten.
- We weten dat het hebben van een huis of woonruimte veel latere problemen voorkomt. Daarom hechten we aan Housing First en verkennen we of dit uitgebreid kan worden.
- We streven ernaar om deze periode de voorziening Anders Wonen te realiseren.
- Te streven naar zo min mogelijk gebruik van de nachtopvang en uitstroom actief te stimuleren. Hiervoor werken we samen in en met de regio. De permanente nachtopvang wordt in het stationskwartier gevestigd. Samen met omwonenden werken we aan goede inpassing en beperking van overlast.

5.2. Wonen en meedoen: één integrale aanpak

We verbreden onze focus van voornamelijk woningbouwproductie naar wat mensen daadwerkelijk nodig hebben om mee te kunnen doen: een woonplek én perspectief. Dat vraagt om een samenhangende aanpak waarin opvang, wonen en begeleiding niet langer los van elkaar staan, maar zijn verbonden in één doorlopende lijn. Door wonen en participatie vanaf dag één leidend te maken, verminderen we de druk op opvang en voorzieningen, zorgen we voor een beheersbare uitvoering en versterken

6. Voorzieningen die verbinden

Bij een groeiende gemeente hoort een passend voorzieningenniveau. De Staat van Ede 2025 laat zien dat Ede met name op het gebied van culturele voorzieningen achterblijft bij vergelijkbare stedelijke gemeenten in Nederland. Tegelijkertijd hebben we een dubbele demografische opgave: een relatief jonge bevolking (groene druk) én een snelgroeiende groep ouderen. Dat vraagt om investeringen in ons voorzieningenniveau, die passen bij de identiteit van onze diverse gemeente.

We zijn trots op de sociale cohesie en leefbaarheid in onze wijken en dorpen. Om die te behouden en te verstevigen, is een passend voorzieningenaanbod dichtbij huis onmisbaar. Leidend is de verdere uitvoering van het normenkader maatschappelijke voorzieningen (2024) waarin sommige voorzieningen wettelijk verplicht zijn en er bij andere keuzeruimte bestaat. Niet alles kan en zeker niet tegelijk; de fysieke en financiële ruimte is beperkt. Dat vraagt om scherpe keuzes. Daarom voeren we ruimtelijke,

programmatische en financiële regie op onze voorzieningen.

Vastgoed is daarbij een belangrijk middel. We koppelen voorzieningen aan de woonopgave, benutten onze groei-gemeentestatus en trekken samen op met andere groeigemeenten richting rijk en provincie. Door functies te combineren, gebouwen multifunctioneel te gebruiken en gericht te investeren waar dat nodig is, halen we meer maatschappelijke waarde uit elke vierkante meter.

6.1. Sport

Sport is essentieel voor gezondheid, preventie en ontmoeting. Bij een groeiende gemeente hoort een meegroeïend, toegankelijk en goed gebruikt sportaanbod. We zetten in op slim gebruik van wat we hebben: multifunctioneel, efficiënt beheerd en in samenwerking met onderwijs en welzijn.

Dit willen we bereiken door:

- Sport actief als middel voor preventie en gezondheid in te zetten, waarbij we onderzoeken wat we samen met Sportservice de Vallei, sportaanbieders en partners uit zorg en welzijn kunnen ondernemen om meer aan preventie te doen.
- De breedtesport en de bijbehorende sportvoorzieningen mee te laten groeien met de groei van de gemeente, zowel in de stad als in de dorpen.
- Intensief en multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties te stimuleren, onder andere in combinatie met scholen.
- De technische levensduur is leidend bij vervanging van sportvelden; herkeuring na afschrijving bepaalt het investeringsmoment.
- De samenhang tussen sport en buitenschoolse opvang, waaronder sport BSO's, te versterken.
- De uitvoering van het Lokaal

Sportakkoord te herijken, zodat sport en bewegen ook voor kwetsbare doelgroepen toegankelijk is.

- Daar waar nodig regionale oplossingen te zoeken om te voldoen aan de sportvraag.
- Indien initiatiefnemers een sluitende businesscase voor een tunnelijsbaan, zonder een bijdrage van de gemeente, kunnen presenteren, zullen wij meewerken.

6.2. Cultuur en erfgoed

Cultuur is geen luxe, maar vormt samen met sport het cement van onze gemeente. Cultuur en erfgoed versterken net als evenementen de identiteit van Ede en zorgen voor ontmoeting en trots onder inwoners. We zijn trots op het Kröller-Müller Museum én op onze lokale musea, zoals het Oorlogs- en Garnizoensmuseum de Smederij. Onze lokale media vervullen een belangrijke rol in onze lokale democratie, dat ondersteunen wij. Cultuur en erfgoed dragen bij aan talentontwikkeling, welzijn en de lokale economie. Daarnaast maken zij onze gemeente aantrekkelijker om in te wonen en te bezoeken. Daarom willen we inwoners en toeristen een divers en inspirerend cultureel aanbod bieden dat het verblijf in Ede verdiept en meer laat zien dan alleen de Veluwe.

Dit willen we bereiken door:

- Op basis van de huidige cultuurvisie verder te gaan.
- Cultuur mee te laten groeien met de groei van Ede.
- Friso de Basis te realiseren als belangrijke nieuwe culturele plek voor Ede binnen de afgesproken financiële kaders en voorwaarden.
- De Westhal een plek voor cultuur, onderwijs, ontmoeting en economie te laten zijn, inclusief poppodium.
- Nadat de zaken bestuurlijk op orde zijn bij het Openlucht Theater (OLT) en toezicht en handhaving ertoe hebben geleid dat de regels bij een activiteit worden nageleefd, het proces in gang te zetten om het aantal categorie A evenementen in 2027 uit te breiden naar 12 per jaar.
- De culturele subsidies te herijken en focus aan te brengen in de financiële inzet.
- Onze lokale media te ondersteunen, omdat zij een belangrijke rol vervullen in onze lokale democratie.
- Onze wettelijke verantwoordelijkheid te nemen voor de bescherming van erfgoed en archeologie en erfgoed structureel te borgen in ruimtelijke plannen.
- In te spelen op nieuwe erfgoedregulering en groeiende taken door gerichte inzet van capaciteit.
- Funerair erfgoed, waaronder historische begraafplaatsen, grafmonumenten en

oorlogsmonumenten, te behouden en te beschermen.

6.3. Evenementen

DNA-evenementen versterken net als cultuur en erfgoed de sociale cohesie en dragen bij aan een herkenbare lokale identiteit. Ze nodigen inwoners uit om actief deel te nemen, met positieve effecten op gezondheid, welzijn en leefstijl. Ze trekken bezoekers en stimuleren bestedingen in onze stad en dorpen. Wij willen die waarden verder benutten, met gerichte groei en helder locatiebeleid, met oog voor draagvlak bij omwonenden.

Dit willen we bereiken door:

- Het budget voor de organisatie van (DNA-)evenementen te verhogen naar 200.000 euro structureel per jaar.
- Daarnaast voor de Heideweek 75.000 euro structureel per jaar in de begroting op te nemen. Dit bedrag wordt gemeentebreed besteed. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de Vlegeldag en de Heidedag Otterlo.
- De uitbreiding van het aantal evenementdagen op het Kuiperplein door te zetten richting 15.
- De regeldruk voor organisatoren te verminderen via een set duidelijke, juridisch houdbare regels, waarbij de veiligheid niet in het gedrang komt. We stellen extra hulp en uitleg beschikbaar bij aanvragen van vergunningen door vrijwilligers en initiatiefnemers van kleinschalige evenementen.
- Een helder locatiebeleid te ontwikkelen: welke evenementen passen op welke plek, met duidelijke spelregels.

- Bij elke locatie de balans tussen levendigheid en leefbaarheid voor omwonenden expliciet te bewaken.

6.4. Vastgoed

We zien vastgoed als een strategisch instrument om maatschappelijke doelen te bereiken. De vraag naar ruimte voor zorg, welzijn, ontmoeting, wonen en economie groeit; het marktaanbod groeit niet op alle terreinen mee. Daar waar de markt tekortschiet, nemen we als gemeente meer regie.

Voor onderwijshuisvesting bestaat een wettelijke verplichting, waarvoor een Integraal Huisvestingsplan (IHP) onderwijs is opgesteld. Met het nieuwe IHP-O 2026-2045 zetten we de koers voor de komende twintig jaar. Gezien de groei van Ede is meer onderwijshuisvesting nodig. Daarnaast zien we flinke investeringen in bestaande onderwijshuisvesting op

ons afkomen. (Onderwijs werken wij uit in het hoofdstuk Samen Sterk: sociaal fundament).

Dit willen we bereiken door:

- Vastgoed strategisch in te zetten als de markt zelf niet voorziet in commercieel vastgoed met maatschappelijke functies. En bij passende woonvormen voor aandachts- en doelgroepen en huisvesting voor eerstelijnszorg. Daarnaast zetten we vastgoed ook strategisch in voor ruimte voor economische en sociaal-maatschappelijke ontwikkeling.
- Bundeling en dubbelgebruik van vastgoed en functies te stimuleren en hierin samen te werken met partners.
- Te investeren in vastgoedexpertise. Dat betekent het opstellen van een langetermijnvisie, de professionalisering van portefeuillebeheer en beheersing van financiële en maatschappelijke risico's.
- Door te ontwikkelen naar een actiever beheer van ons maatschappelijk vastgoed en per opgave te kiezen welke rol past: signaleren, sturen of faciliteren.
- Ons in te zetten voor efficiënt gebruik van schoolgebouwen bij zowel nieuwbouw als bestaande bouw.
- Samen met de schoolbesturen een strategie te ontwikkelen om het IHP-O

in het juiste tempo te realiseren.

Hiervoor onderzoeken we of we gestandaardiseerd kunnen werken. Daarbij kan ook gedacht worden aan een gemeenschappelijke invulling van het bouweerschap bij nieuwbouw.

- Intensief samen te werken met schoolbesturen, met als doel samen efficiënt en multifunctioneel gebruik (denk aan Integraal Kind Centrum met onderwijs, opvang en welzijn onder een dak) van gebouwen te realiseren.
- Gezamenlijk met andere gemeenten richting rijk te lobbyen voor een onderwijshuisvestingsbesteding die past bij de feitelijke opgave.
- Een nieuwe brandweerkazerne zal worden gebouwd aan de Kastelenlaan. Gesprekken hierover zijn al gaande met de voetbalvereniging Blauw Geel. De komst van een nieuwe kazerne legt een zwaar beslag op de investeringsagenda van de gemeente Ede. Wij willen in gesprek met de VVGM om te kijken of deze kosten voor de gemeente Ede kunnen worden verlaagd, voordat over de plannen wordt besloten. We stemmen af met de VVGM om de Stadspoort open te kunnen houden totdat de nieuwe kazerne in gebruik is genomen, waarbij de VVGM de kwaliteit van de brandweerzorg waarborgt.

7. Toekomstgerichte economische ontwikkeling

Een toekomstbestendige economie begint bij sterke ondernemers. We zijn sterk vertegenwoordigd in de foodsector, maar daarnaast zijn veel ondernemers in andere sectoren actief. Denk aan de bouw, detailhandel en dienstverlening. Zij creëren werk, innovatie en kansen voor onze inwoners. Daarom zetten wij ondernemers centraal in ons economisch beleid. Wij zorgen voor een goed vestigingsklimaat, passende werklocaties en goede bereikbaarheid. In onze lijn van 'groeien in balans' krijgt economie nadrukkelijk de aandacht die nodig is om Ede evenwichtig te ontwikkelen. Samen met partners, zoals Ede Marketing, werken wij aan een sterke, zichtbare en toekomstbestendige economie.

Wij ondersteunen ondernemers bij grote veranderingen, zoals de transitie in het buitengebied, de energie- en warmte-transitie en de opkomst van digitale technologie en AI, met name in de agro- en foodsector. Ook zetten wij in op de overgang van een lineaire naar een circulaire economie, waarin onze regio op onderdelen, zoals de bouw, al vooroploopt.

7.1. Groeien in balans

We willen Ede in balans laten groeien. Dit betekent dat we naast ruimte voor woningen ook nadrukkelijk ruimte voor economische activiteit reserveren. We zetten in op een aantrekkelijk vestigingsklimaat, want economische kansen zijn belangrijk voor de bestaanszekerheid van onze inwoners én voor de in onze regio aanwezige onderwijsinstellingen. We zetten in op het realiseren van nieuwe bedrijventerreinen en faciliteren dat bestaande bedrijventerreinen toekomstbestendig zijn.

Dit willen we bereiken door:

- Een visie op onze toekomstbestendige economie te ontwikkelen die richting geeft voor de lange termijn.
- Vast te houden aan de strategische reservering en werklocaties op het Stationskwartier, de KennisAs, Kievitsmeent 3, Harskamp en Wekerom. Afhankelijk van onze eigendomspositie zijn wij (mede) ontwikkelaar of stellen ons faciliterend op.
- Wij willen op de bedrijventerreinen in Ede graag zien dat de ondernemers zelf eigenaarschap tonen op het terrein en het park- en energimanagement omarmen. Hierbij denken we aan de verzorging van de openbare ruimte, veiligheid en het toekomstbestendig maken van de terreinen. Om dit gerealiseerd te krijgen, willen wij de organisatiegraad van de ondernemers stimuleren. Via het Edes Bedrijven Contact (EBC) wordt onderzocht hoe dit het beste kan worden georganiseerd, waarbij

ook de mogelijkheid van een ondernemersfonds wordt betrokken.

- Creatief met de beschikbare ruimte om te gaan door nieuwbouw van bedrijventerreinen zoveel mogelijk in gestapelde vorm plaats te laten vinden.
- Voor het sleutelgebied Ede-centrum aan te sluiten bij het uitvoeringsplan Ontwikkelkader Ede-Stad. We continueren de inzet op een levendige en aantrekkelijke binnenstad en vitale winkelgebieden, ook in onze dorpen. Waarbij we 'koop lokaal' blijven stimuleren. We verlengen de samenwerking in het Platform Ede-Centrum om ook richting 2040 een groen en gastvrij centrum te hebben.
- Circulaire bedrijvigheid te stimuleren. We ondersteunen de ontwikkeling van Kievitsmeent 2 en vragen aandacht voor dit onderwerp in het regionale werklocatiebeleid. Daarnaast gaan we door met het stimuleren van

circulair ondernemerschap, zowel qua bedrijfsprocessen als (innovatieve) producten.

- De huidige situatie van de koopzondagen deze collegeperiode te handhaven.

7.2. Ons economisch profiel is Food & Innovatie

Ede heeft binnen de regio Foodvalley een sleutelrol in de kenniseconomie rond food en innovatie. Het vormt een innovatie-ecosysteem van wereldniveau, met een unieke combinatie van kennis (WUR en Aeres) en toepassingsruimte (NIZO en Food & Business Park Ede). Bestuurlijke continuïteit, vasthouden aan een langetermijnvisie én hierin investeren geeft bedrijven, marktpartijen, private investeerders en overheden (provincie/rijk) vertrouwen om mee te investeren.

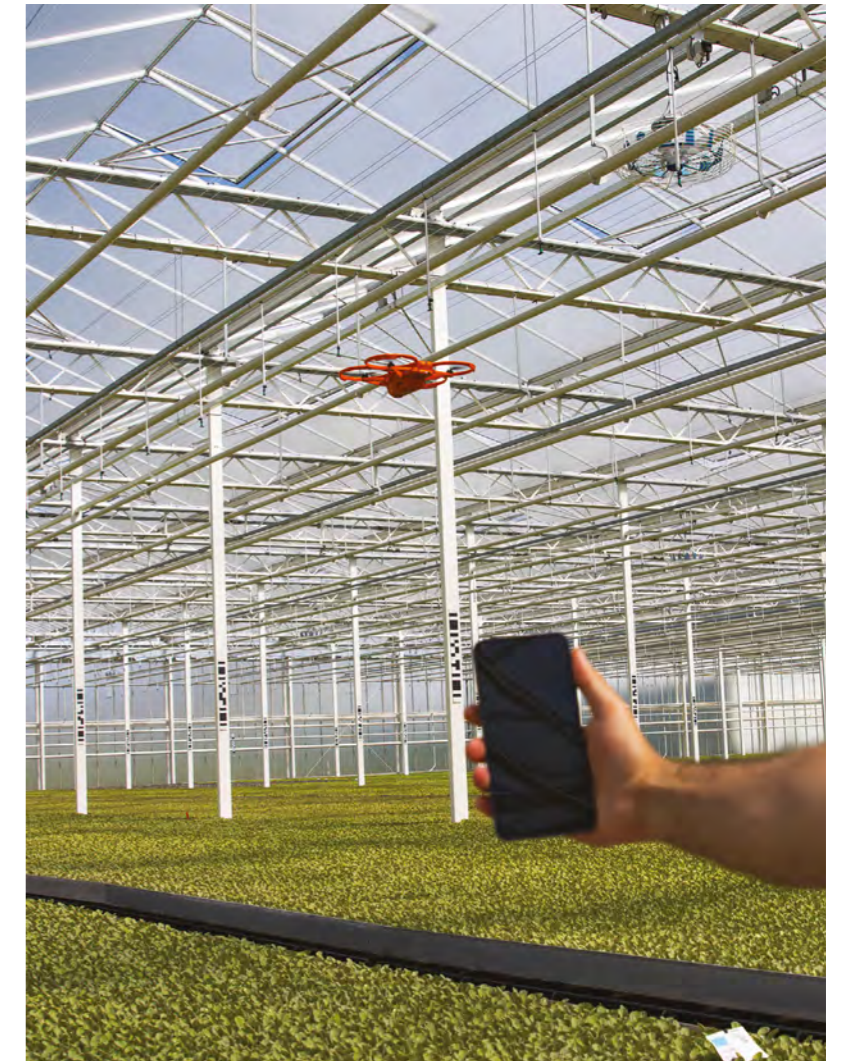
Ons food & innovatieprofiel maakt Ede voor provincie en rijk interessant om in te investeren. Niet alleen qua economische activiteit, maar ook als het gaat om woningen, voorzieningen, bereikbaarheid en ons landelijk gebied.

Dit willen we bereiken door:

- Ons economisch profiel van food & innovatie actief uit te dragen en verder uit te bouwen door inzet van lobby, strategisch partnerschap en eigen inzet.
- De verbindingen tussen de innovatiekracht van ons food-ecosysteem met onze agrarische sector en andere niet-voedsel gerelateerde MKB-sectoren te stimuleren en verder te versterken. Hierdoor bereiken investeringen in food & innovatie onze economie breed.
- Het Stationskwartier verder uit te bouwen door in totaal 90.000 m² te bestemmen voor startups, scale-ups, onderwijs en andere economische functies aangaande food en food-gerelateerde bedrijven en onze inzet op het food & innovatie-ecosysteem te versterken.
- Ons in te zetten voor de verdere ontwikkeling van startuphuisvesting en community building en de realisatie van Aeres in het Stationskwartier.
- Het benodigde economisch vastgoed te realiseren op onder meer het Stationskwartier door actief te sturen op de omvang en inzet van vastgoed.

7.3. Arbeidsmarkt

Kwetsbare groepen hebben moeite om mee te doen aan het arbeidsproces. Tegelijkertijd is er al lange tijd krapte op de arbeidsmarkt en nieuwe technologie, zoals AI, vraagt nieuwe vaardigheden van werknemers. Veel arbeidsmarktbeleid wordt regionaal uitgevoerd, waarbij Ede regiegemeente is. De Arbeidsmarktregio krijgt extra taken, zoals het ondersteunen van jongeren en werkgevers. Via de Human Capital Agenda Regio Foodvalley wordt de samenwerking tussen onderwijs en werkgevers versterkt. Wij gaan vanuit de drie gebieden sociaal domein, onderwijs en economie werken aan een goed functionerende arbeidsmarkt.

Dit willen we bereiken door:

- Een effectiever arbeidsmarktbeleid te voeren, omdat onze innovatieve regio voorop wil staan in het aantrekken, vasthouden en optimaal inzetten van talent. Dit willen we bereiken door onder meer het beleid op onderwijs, participatie (aanbodperspectief), human capital (vraagperspectief), inkomenszekerheid en een leven lang leren op elkaar af te stemmen en integraal te benaderen.
- Intensief samen te werken met het onderwijs en het bedrijfsleven aan het uitvoeren van de regionale Human Capital Agenda, met de drie programmalijnen:
 1. werven, boeien en binden,
 2. leren doe je (juist) in het MKB en
 3. bevordering van (technologie) innovatie ten behoeve van de arbeidsproductiviteit.
- De relatie tussen economie en onderwijs en onderzoek (Aeres, CHE, WUR) te verstevigen.

- Voldoende instroom van talent te stimuleren. Wij hechten dan ook aan de doorontwikkeling van initiatieven zoals de samenwerking tussen BTO en Technova op het gebied van mbo-techniekonderwijs in Ede.
- De relatie tussen economie en bestaanszekerheid, inkomenszekerheid en participatie te bestendigen. Zie hiervoor ook hoofdstuk 2.

7.4. Toekomstbestendige agrarische sector

Landbouw, met circa 600 boeren-bedrijven, is een belangrijke pijler in het landelijk gebied van Ede. Landbouw produceert voedsel en beheert een groot deel van ons landelijk gebied. Onze landbouwbedrijven werken steeds meer circulair en zijn innovatief. We zien steeds meer verbreding van functies, bijvoorbeeld op het gebied van recreatie en zorg. De landbouw heeft echter ook een belangrijke rol in het oplossen van het stikstofvraagstuk en dit stelt zowel onze boeren als ons als gemeente voor keuzes hoe hier mee om te gaan. Wij staan naast onze boeren: naast agrarische ondernemers die willen blijven, naast agrarische ondernemers die duurzame keuzes maken en zoeken naar manieren om natuur en landbouw beter in balans te brengen én naast agrarische ondernemers die willen stoppen. Wij

zijn een betrouwbare partner die open communiceert en samen met inwoners, boeren, ondernemers en organisaties voortbouwt aan een groene, gezonde en vitale agrarische sector binnen onze economie.

Dit willen we bereiken door:

- Proactief te communiceren met agrariërs; gericht op perspectief, betrokkenheid en duidelijkheid.
- Een gebiedsgerichte aanpak te hanteren met bestuurlijke betrouwbaarheid als uitgangspunt.
- Per gebied aan te wijzen waar agrarische bedrijfsontwikkeling prioriteit heeft en houdt én gebieden waar landbouw niet kan uitbreiden, maar wel perspectief heeft door bijvoorbeeld inzet op verbreding.
- Gebieden aan te wijzen waar agrarische bestemmingen niet meer in aanmerking komen voor functieverandering, zodat we genoeg agrarische bestemmingen overhouden en een krachtige agrarische sector kunnen handhaven.
- In het Ontwikkelkader Landelijk Gebied de keuzes te maken die nodig zijn om het landelijke gebied toekomstbestendig te maken.
- Natuurinclusief werken te stimuleren. De melkveehouderij is een belangrijke beheerder van graslanden en andere gronden. We ondersteunen grondgebondenheid, bijvoorbeeld door ruimtelijke ordening- en grond-instrumenten in te zetten op betere verkaveling en grotere huiskavels waarmee weidegang mogelijk blijft.
- De kracht van Foodvalley en kennispartners zoals WUR, CHE en Aeres expliciet te benutten door innovatie, ketenkracht en identiteit centraal te zetten.
- De gemeentelijke landbouwgrond die we in pacht uitgeven, met prioriteit in te zetten voor de primaire agrarische sector. Bij hernieuwde uitgifte zorgen we ervoor dat een aantal percelen nabij de bebouwde kom ook beschikbaar zijn voor voedsel-dichtbij initiatieven.
- Samen met ondernemers te kijken hoe we de producten die in Ede geproduceerd worden dicht bij de Edese consument kunnen brengen.

Toekomst van de agrarische sector

- Te kiezen voor een 'blijversaanpak'; we zetten in op behoud van geschikte agrarische locaties. Deze gebieden bepalen we op basis van landschappelijke eigenschappen en ligging ten opzichte van bebouwde omgeving en Natura 2000-gebieden.
- In gebieden waar water, natuur en recreatie ook ruimte vragen en het passend is voor de ondernemer, te kijken hoe verbreding onderdeel kan uitmaken van het bedrijfsmodel.
- Met andere overheden samen in te zetten op het ondersteunen van agrariërs bij het verminderen van emissies van stikstof, fijnstof en broeikasgassen en zo mede de vergunningverlening op gang te krijgen. Dit doen we onder meer via een leidende en sturende rol binnen de Aanpak Veluwe.
- De pilot ondernemersplannen structureel te verankeren in beleid.
- Te gaan voor gemeentelijke ondersteuning van verduurzaming en

innovatie bij agrariërs, met maatwerk bij stalaanpassingen, mogelijkheden voor bouwvlakvergroting en aansluiting op provinciale en rijksregelingen.

- Agrariërs voortdurend te positioneren als producenten van ons voedsel, als mede-landschapsbeheerders én belangrijke sociaaleconomische spelers in het landelijk gebied.

Stoppende agrarische bedrijvigheid

- Samen met boeren die willen stoppen te kijken naar hoe binnen het functieveranderingsbeleid een passende functie kan worden gegeven aan de voormalige agrarische bedrijfslocatie.
- Goed te zorgen voor de voormalige agrarische bedrijfslocaties. Denk aan landgoedregelingen en erfdelen rondom kernen, waarvan we de beleidslijn doorontwikkelen.
- In andere gebieden terughoudend te zijn bij het omzetten van bedrijfswoningen naar reguliere woningen, ter bescherming van agrarische bedrijfsvoering.

7.5. Recreatie & Toerisme

Recreatie en toerisme is een belangrijke economische pijler en draagt bij aan onze brede welvaart via leefbaarheid, gezondheid en ontmoeting. Om de geplande woningbouw in Ede-stad te realiseren, is het vergroten van de recreatiecapaciteit in Ede randvoorwaardelijk. Ondernemers krijgen bovendien met strengere stikstofregels te maken. Een goede balans op de Veluwe is vanuit meerdere opzichten belangrijk.

De inzet op recreatie & toerisme willen we bereiken door:

- De recreatieve capaciteit buiten de Veluwe te vergroten.
- Bestemmingsmanagement op de Veluwe toe te passen door mensen te verleiden naar de daarvoor geschikte plekken te gaan.
- Het landelijk gebied aantrekkelijk te maken voor recreanten door de variatie en belevingswaarde van het landschap te vergroten en fiets- en wandelnetwerken uit te breiden.

- Recreatie en toerisme in Ede-stad aantrekkelijker te maken via ons wandelnetwerk, kwaliteitsverbetering van parken en het vergroenen van de stad. Daarnaast is ook hier een aantrekkelijk centrum van belang met winkels, horeca en culturele activiteiten.
- Bedrijven gericht op vrijetijdsbesteding en hotels te stimuleren zich te vestigen in de stad.
- Food-gerelateerd zakelijk toerisme naar Ede te trekken.
- Ons actief in te blijven zetten voor het vitaal krijgen en houden van vakantieparken.
- Via Ede Marketing bestemmingen van toeristen en recreanten beter te managen.
- Transformatie van niet-vitale vakantieparken te ondersteunen, mits zij voldoen aan de afgesproken richtlijnen. Wij werken dit de komende bestuursperiode uit in een omgevingsprogramma.
- De landelijke instructieregel voor bewoning van recreatiewoningen toe te passen zodra deze van kracht is. Tot die tijd schorten wij de handhaving op voor gevallen die onder deze regeling vallen, mits veiligheid en milieu zijn gewaarborgd. Wel blijven wij handhaven op illegale huisvesting van arbeidsmigranten, mensenhandel en ondermijning, met oog voor de menselijke maat. Voor het overige blijft het geldende omgevingsplan het uitgangspunt.

7.6. Arbeidsmigranten

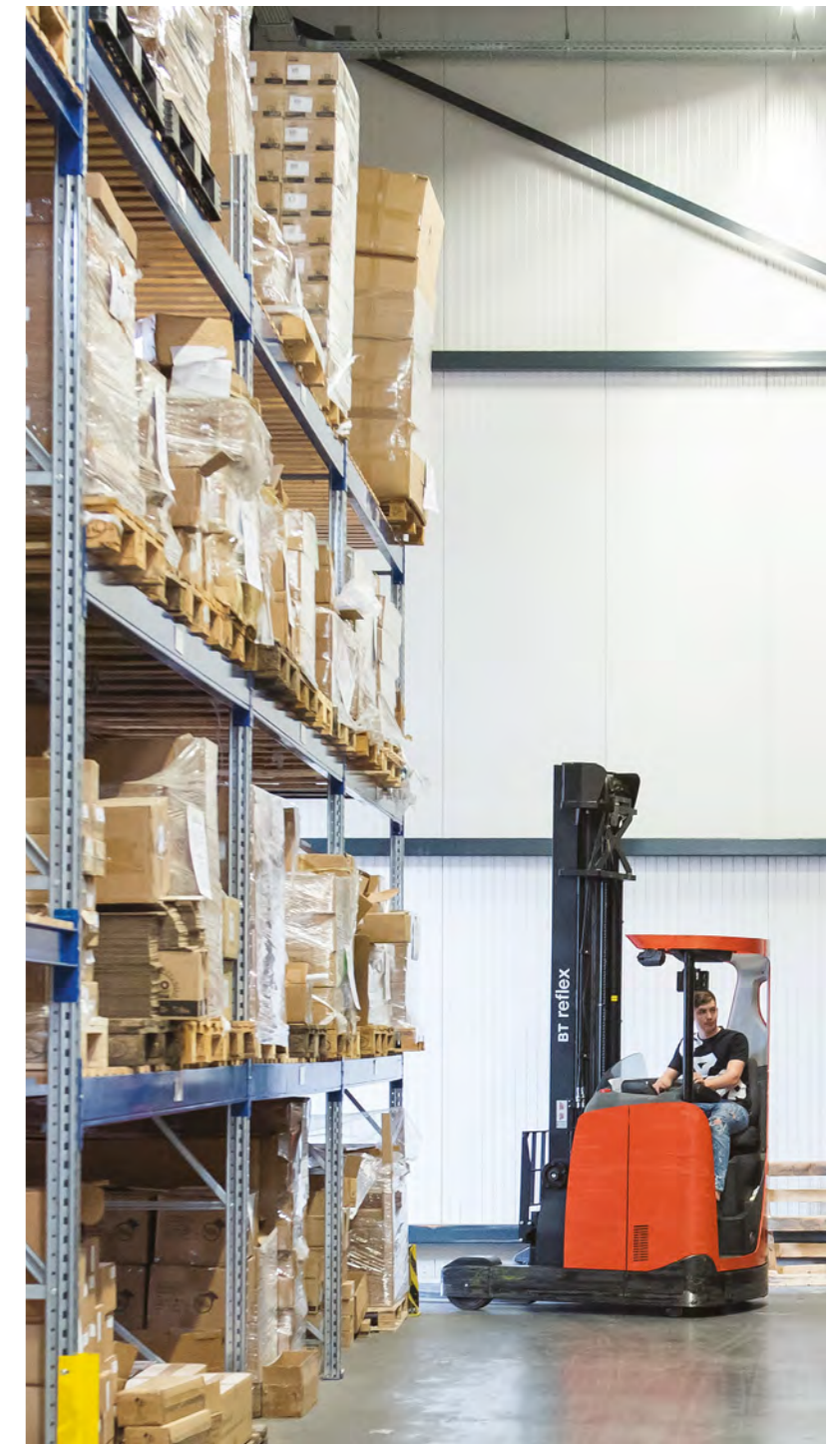
Regio Foodvalley heeft veel behoefte aan flexibele arbeid, vooral in agri-food, logistiek en productie. In Ede woont en werkt een groeiende groep arbeidsmigranten, die een aanzienlijke bijdrage levert aan onze economie. Werkgevers en uitzendbureaus halen deze arbeidskrachten hierheen, maar de verantwoordelijkheid voor goede huisvesting en registratie komt nu te vaak bij de gemeente of bij de arbeidsmigrant zelf terecht. Het gemeentelijk beleid is verouderd en door de praktijk ingehaald: er zijn te weinig goede woonplekken, beperkt zicht op aantallen

en verblijfslocaties, en een ongelijk speelveld tussen bonafide werkgevers en malafide in- en uitleners. De druk op de woningmarkt, de maatschappelijke opvang en de leefbaarheid loopt op.

De oorzaak van veel problematiek ligt primair bij werkgevers en uitleners in het economisch domein. Zonder actieve regie belandt de rekening op termijn bij het sociaal domein. Wij willen het vraagstuk daarom integraal en met regie benaderen, in samenhang met de bredere woonopgave, het beleid voor nieuwkomers en dak- en thuisloze mensen, bestaanszekerheid en economie.

Dit willen we bereiken door:

- Werkgevers actief aan te spreken op hun verantwoordelijkheid, het gesprek met hen te voeren over de problemen en hen nadrukkelijk in positie te brengen als eerste verantwoordelijke voor de oplossing, waarbij wij ondersteunend optreden, maar het vraagstuk niet overnemen.
- De mogelijkheden om huisvesting van arbeidsmigranten op het eigen terrein van de werkgever te onderzoeken, mits wordt voldaan aan de gestelde voorwaarden.
- Integraal beleid op te stellen dat zich richt op zowel tijdelijk verblijf als op arbeidsmigranten die zich langer of permanent in Ede vestigen.
- Het verkennen van hoe we het aandeel arbeidsmigranten in de regionale woonbehoefte inzichtelijk kunnen maken, binnen de kaders van de Wet versterking regie volkshuisvesting. Zo werken we toe naar kwalitatieve, goed gereguleerde huisvesting die overbewoning voorkomt en druk op de reguliere woningmarkt verlaagt.
- Hoewel buiten onze directe invloedssfeer, mogelijkheden te zoeken om huisvesting en arbeidscontract los te koppelen. Wie zijn baan verliest, mag niet direct zijn woonplek kwijtraken; dit drijft mensen onnodig richting maatschappelijke opvang.
- Zicht en grip te krijgen op de doelgroep door actieve (locatiegerichte) registratie en door de mogelijkheden van de Wet goed verhuurderschap te benutten voor toezicht en handhaving.

- Nadrukkelijk samen te werken binnen regio Foodvalley. Arbeidsmigranten werken en wonen over gemeentegrenzen heen; een eenduidige lijn voorkomt een waterbedeffect.
- Arbeidsmigranten actief te informeren en te ondersteunen via aansluiting bij het regionale informatiepunt Work in NL over werken, wonen en leven in Nederland. Voor wie in Ede blijft, zorgen we voor goede aansluiting op taal, onderwijs en gemeentelijke voorzieningen.

8. Veilig, veerkrachtig en verbonden

Ede wil een veilige, weerbare en veerkrachtige gemeente zijn, waar inwoners zich thuis, op straat en online vrij en veilig voelen. In een snel veranderende wereld met geopolitieke onzekerheden, toenemende maatschappelijke spanningen en sociale problematiek die complexer wordt, komt het veiligheidsdomein steeds meer onder druk te staan. Van grootschalige crises tot geweld in huis en van ondermijnende criminaliteit tot overlast in de publieke ruimte: veiligheid raakt het dagelijks leven van inwoners direct.

Wij kiezen voor een integrale benadering waarin de inzet van preventie, de samenwerking tussen zorg en veiligheid en de handhaving van de openbare orde elkaar versterken. Dit vraagt om een weerbare samenleving, een goed toegeruste gemeentelijke organisatie en intensieve samenwerking met partners. Onze rampen- en crisisorganisatie moet paraat staan voor kortdurende en langdurige crises. Vanwege het grote Edese natuurgebied moeten wij voorbereid zijn op natuurbranden. Veiligheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en de overheid. De gemeente is de regisseur van het lokale veiligheidsbeleid en neemt de regierol: verbindend waar het kan, daadkrachtig waar het moet.

In Ede zijn van oudsher militaire activiteiten aanwezig op Infanterie Schietkamp Harskamp (ISK), de Edese en Ginkelse heide en vliegbasis Deelen. In de afgelopen twee jaar heeft het ministerie van Defensie gewerkt aan het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) voor de uitbreiding van activiteiten van de krijgsmacht in ruimtelijke en milieuruimtelijke zin. De optelsom van alle Defensieactiviteiten binnen gemeente Ede heeft onze aandacht, vanwege mogelijke effecten voor inwoners, impact op de

staat van onze natuur en maatschappelijke opgaven die een natuurvergunning behoeven zoals woningbouw, werkgelegenheid, economische activiteiten (landbouw, industrie) en mobiliteitsinvesteringen. Daarom werkt de gemeente actief samen met Defensie om overlast voor onze inwoners zoveel mogelijk te beperken en om mensen te informeren bij eventueel verwachte overlast.

8.1. Maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht

Wij zetten in op een betere voorbereiding van Ede op grootschalige en langdurige crises, zoals uitval van vitale infrastructuur,

digitale dreigingen en maatschappelijke ontwrichting. Dit doen wij door de weerbaarheid en veerkracht van inwoners, bedrijven en organisaties te versterken. Ons doel is dat mensen in staat zijn om, wanneer dat nodig is, zichzelf én elkaar te ondersteunen.

Dit willen we bereiken door:

- Maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht expliciet als prioriteit te benoemen en inwoners, bedrijven en organisaties te stimuleren zich voor te bereiden op grote verstoringen.
- Te investeren in de inrichting van noodsteunpunten en sociale netwerken in wijken en dorpen.
- De crisisorganisatie door te ontwikkelen, zodat de gehele gemeenschap beter voorbereid is op langdurige crises, waarbij zelfredzaamheid en samenredzaamheid centraal staan.

8.2. Openbare orde & veiligheid

De openbare orde is de basis voor een veilige en leefbare gemeente. Wij zetten in op het voorkomen van verstoringen, willen het veiligheidsgevoel van onze inwoners bevorderen en ondersteunen buurtpreventie. Samenwerking met inwoners is voor ons essentieel om de leefbaarheid, veiligheid en sociale cohesie in buurten en dorpen te bevorderen. Evenementen dragen bij aan de levendigheid van onze gemeente en moeten veilig zijn voor iedereen die hiervan geniet.

Dit willen we bereiken door:

- Buurtpreventieteams te ondersteunen. Zij hebben geen bijzondere bevoegdheden en mogen signaleren, melden en ondersteunen. De bevoegdheid om op te treden bij misdrijven, overtredingen en openbare ordeverstoringen ligt bij de overheidsdiensten, zoals de politie.
- Te onderzoeken op welke manier evenementenveiligheid praktischer kan worden geregeld onder andere voor vrijwilligersverenigingen, zonder dat concessies worden gedaan aan de veiligheid.
- Te verkennen of er naast cameratoezicht lokaal aanvullende instrumenten ingezet kunnen worden om het veiligheidsgevoel te bevorderen.
- Zodra de Wet veilige jaarwisseling ingaat, verenigingen en stichtingen de mogelijkheid te geven om een ont-heffing voor het vuurwerkverbod aan te vragen tot uiterlijk 1 oktober, onder de voorwaarde dat zij kunnen aantonen dat zij een contract hebben afgesloten met een deskundige voor het afsteken van vuurwerk op oudejaarsavond.

8.3. Ondernijning

Wij zetten de aanpak van ondernijning voort als prioriteit binnen het veiligheidsdomein. Daarbij richten wij ons onder meer op drugscriminaliteit, mensenhandel en zorgcriminaliteit. Wij nemen hierin regie, versterken de inzet van bestuurlijke instrumenten zoals BIBOB en intensiveren in toezicht en samenwerking met onze partners.

Dit willen we bereiken door:

- De komende bestuursperiode vol in te zetten op het bestrijden van zorgcriminaliteit. Dit doen wij door handhaving van afspraken met zorgaanbieders, de inzet van onze toezichthouders en waar mogelijk de toepassing van BIBOB op zorgaanbestedingen. We verwachten dat onze inzet hierop ruimschoots wordt terugverdiend.
- Intensief samen te werken met toezicht, politie, Belastingdienst en het regionaal informatie en expertisecentrum (RIEC) om malafide zorgaanbieders te weren en mensenhandel en drugscriminaliteit te bestrijden.

8.4. Zorg & veiligheid

Steeds meer mensen hebben te maken met meervoudige persoonlijke problematiek, waarbij zorg- en veiligheidsvraagstukken samenkomen, zoals psychische problemen, verslaving, schulden, overlast en criminaliteit. Tegelijkertijd nemen gevoelens van onveiligheid in de leefomgeving toe. Dit komt onder meer door een groeiend aantal meldingen over personen met onbegrepen gedrag, dak- en thuisloze mensen en (onthoemde) arbeidsmigranten. Deze ontwikkelingen leiden steeds vaker tot overlastsituaties en vragen om een integrale aanpak.

Dit willen we bereiken door:

- Escalaties in de publieke ruimte zoveel mogelijk te voorkomen door tijdige en passende interventies.
- Te investeren in regie en procescoördinatie tussen zorg-, veiligheids- en woonpartners.
- Integrale samenwerking tussen het Sociaal en Veiligheidsdomein te bevorderen zodat preventie, hulpverlening en repressie hand in hand gaan.

8.5. Geweld in afhankelijkheidsrelaties

Geweld tegen vrouwen is onacceptabel en vereist een daadkrachtige, samenhangende aanpak. Wij geven daarom prioriteit aan de aanpak van geweld

in afhankelijkheidsrelaties, waaronder huiselijk geweld, femicide en kindermishandeling. We zetten ons in om de veiligheid van vrouwen, zowel in de openbare ruimte als achter de voordeur te bevorderen. Wij zijn van mening dat bij huiselijk geweld niet het slachtoffer, maar de dader uit huis zou moeten worden geplaatst.

Dit willen we bereiken door:

- Als daders van huiselijk geweld niet uit huis gezet kunnen worden, zorgen we voor een veilige nood- en vervolgvang voor slachtoffers die moeten vluchten voor geweld in afhankelijkheidsrelaties.
- Prioriteit te geven aan het uitwerken van mogelijkheden om woon- en/of opvangruimte beschikbaar te stellen voor deze doelgroep en hoe de door- en uitstroom kan worden versneld. Met als doel slachtoffers sneller passende hulp en begeleiding te geven om de druk op voorzieningen te verlichten.
- Te investeren in lokale uitvoeringskracht, deskundigheid en samenwerking in de keten.
- Versterking van preventie, vroegsignalering en slachtofferbescherming, aanvullend op onze regionale inzet.
- Een wethouder verantwoordelijk te maken voor 'het Programma Vrouwenveiligheid'.

9. Een betrouwbare overheid met regie

Ede verdient een betrouwbare eerste overheid en die vormt de basis waarop alle ambities in dit bestuursakkoord gerealiseerd worden. Dit uitgangspunt krijgen we niet zomaar voor elkaar. Daar moet dagelijks hard voor worden gewerkt. De opgaven van Ede zijn groot en complex, terwijl de financiële ruimte krimpt en de ambtelijke capaciteit grenzen kent. Dat dwingt ons tot scherpe keuzes en het eerlijk benoemen van wat niet of niet (tegelijktijd) kan. Wij willen een overheid zijn die doet wat zij belooft, dichtbij inwoners staat en voorspelbaar is.

Een overheid die zorgvuldig omgaat met publiek geld en die regie pakt waar dat nodig is, zowel lokaal als regionaal. Persoonlijk contact en menselijke maat staan voor ons centraal, ook in een tijd waarin digitalisering een grote vlucht neemt. Wij investeren in een organisatie die wendbaar genoeg is om de schaal-sprong van Ede aan te kunnen en in samenwerkingen (met inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en medeoverheden) die ons sterker maken.

De keuzes in dit hoofdstuk vormen de kaders waarbinnen de ambities uit de andere hoofdstukken gerealiseerd kunnen worden. De bedrijfsvoering en dienstverlening zijn immers de ruggengraat van de gehele organisatie.

9.1. Positionering en regionale samenwerking

Wij beseffen dat veel van onze ambities alleen in regionaal verband gerealiseerd kunnen worden en dat we daarmee in grote mate afhankelijk zijn van de (regionale) samenwerkingsverbanden waar we actief in zijn. Denk bijvoorbeeld aan VGGM, Euregio, IZA en de GR Jeugd, maar ook de VNG en G40. Binnen al deze samenwerkingen is Regio Foodvalley voor ons van groot belang.

Als centrumgemeente nemen wij hierin een stevige positie en voelen wij ons verantwoordelijk voor een evenwichtige groei van de regio. Door samen te werken, landden Regio Deals in onze regio en kwam er extra geld onze kant op. Daarnaast hebben we door regionaal onze krachten te bundelen oplossingen bereikt om bijvoorbeeld van het stikstofsloot te raken.

De toenemende complexiteit van de vraagstukken vraagt om een sterkere strategische positionering van Ede in het algemeen en per samenwerkingsverband. Specifiek in het sociaal domein verschuiven beleid, middelen en besluitvorming steeds vaker naar regionale tafels (jeugd, arbeidsmarkt, gezondheid, preventie). Een duidelijke positionering voorkomt financiële en uitvoeringsrisico's en zorgt dat regionale afspraken aansluiten bij de Edese situatie en inwoners.

Dit willen we bereiken door:

- Onze rol als centrumgemeente steviger en effectiever in te vullen.
- Het Edese belang vooraf scherper te formuleren en actief in te brengen.
- De ambities uit dit bestuursakkoord te vertalen naar een positioneringsagenda en op basis daarvan te bepalen welke samenwerkingen we gaan intensiveren.
- Onze strategische positie in Regio Foodvalley te versterken. Wij zullen

ons regionaal blijven inzetten voor de ambities van de Strategische Agenda 2026-2030.

- Onze lobbykracht te versterken en optimaal gebruik te maken van rijksmiddelen.
- Inzichtelijk te maken welke keuzes voor regionale samenwerking in het sociaal domein voorliggen en op basis daarvan bewust strategische positie te kiezen en onze regionale inzet beter te organiseren.

- Onze digitale dienstverlening toegankelijk, robuust en weerbaar te maken en tegelijk persoonlijk contact (balie, telefoon, wijkgericht) volwaardig naast digitale kanalen te behouden.
- Een herkenbare digitale voordeur te creëren waar bewoners 24 uur per dag grip op en inzicht in hun zaken hebben (MijnEde).
- Klantsignalen structureel te benutten om dienstverlening te verbeteren.
- Te anticiperen op de groei van het aantal Woo-verzoeken en de financiering vanaf 2027 te herijken.
- De Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) zorgvuldig te implementeren.
- Het proces van aanvragen van vergunningen te herzien om daarmee klantgerichter te kunnen zijn.

9.3. Communicatie & participatie

Ede is een gemeente van betrokken inwoners, ondernemers, vrijwilligers en maatschappelijke organisaties. In dorpen, buurten en wijken zetten veel mensen zich dagelijks in voor hun leefomgeving en voor elkaar. Die betrokkenheid willen wij als gemeente serieus nemen en beter benutten. Daarom betrekken wij inwoners en organisaties zo vroeg mogelijk bij plannen en ontwikkelingen die hun leefomgeving raken. Daarbij zijn we eerlijk over de ruimte die er is: wat staat vast, waarover kan worden meegedacht en wie neemt uiteindelijk het besluit. Zo voorkomen we schijnparticipatie en zorgen we voor duidelijke verwachtingen. Participatie is geen doel op zich, maar een manier om te komen tot betere plannen, meer draagvlak en sterker vertrouwen tussen gemeente en samenleving. Dat vraagt om maatwerk, begrijpelijke communicatie, goede terugkoppeling en een betrouwbare overheid die doet wat zij zegt.

Dit willen we bereiken door:

- Per onderwerp aan de voorkant een heldere communicatie- en participatiestrategie te bepalen, volgens de Edese Participatie Aanpak (EPA).
- Onszelf én betrokken projectleiders en

adviseurs te ontwikkelen op de proces- en communicatievaardigheden die nodig zijn om participatie goed vorm te geven.

- We betrekken inwoners, ondernemers, dorpsraden, wijkorganisaties en maatschappelijke partners zo vroeg mogelijk en vanuit intrinsieke motivatie bij plannen die hun leefomgeving raken. We zorgen dat participatie óók toegankelijk is voor inwoners die niet vanzelf meepraten. We gebruiken begrijpelijke taal, meerdere communicatiekanalen en passende vormen van gesprek. Digitale participatie is aanvullend, niet vervangend.
- Eerlijk te zijn over waar weinig beleidsruimte is. Waar inwoners wél invloed kunnen uitoefenen, organiseren we participatie zorgvuldig, toegankelijk en met goede terugkoppeling.
- De jaarlijkse participatieparagraaf in begroting en jaarverslag actief te benutten. Daarin maken we zichtbaar welke participatiespeerpunten er zijn, hoeveel trajecten hebben plaatsgevonden, hoeveel inwonersinitiatieven en verzoeken om overheidsparticipatie zijn ingediend, hoe daarop is gereageerd en welk budget ermee gemoeid is.
- Regelmatig feedback te vragen (op een laagdrempelige manier) aan inwoners/ betrokken partijen hoe zij onze houding tijdens een participatieproces hebben ervaren.
- Ook bij niet-participatie zorgvuldig te communiceren en aanspreekbaar te zijn.
- In 2027 de uitvoering van de Edese Participatie Aanpak en de Participatieverordening in samenhang te evalueren. Daarbij kijken we niet alleen naar procedures, maar vooral naar de kwaliteit van participatie, het zo tijdig mogelijk betrekken van inwoners, duidelijkheid over invloed en het vertrouwen van inwoners in de overheid. De gemeenteraad wordt actief betrokken bij deze evaluatie.
- Ede Doet als laagdrempelige route voor initiatieven die bijdragen aan leefbaarheid, ontmoeting, vergroening, gezondheid, biodiversiteit of klimaatadaptatie te versterken.

- Het dorp- en wijkambassadeurschap van collegeleden voort te zetten.
- Te verkennen hoe te komen tot een Ede-dekkende participatiestructuur van dorps, buurt- of wijkraden. Niet alleen door per dorp, buurt of wijk een raad op te (laten) richten of te ondersteunen, maar ook door te werken aan voldoende representativiteit van deze raden.
- Ons te blijven verdiepen in nieuwe, inclusieve vormen van (digitale) participatie(platformen).

9.4. Digitalisering en informatievoorziening

Gezien de vele (geopolitieke) ontwikkelingen die plaatsvinden op het gebied van digitalisering en informatievoorziening gaan we investeren om de dienstverlening veilig en toekomstbestendig te houden. Goede en veilige digitale systemen zijn onmisbaar om onze inwoners te bedienen en hun gegevens te beschermen. Tegelijkertijd zijn wij behoedzaam: digitalisering is geen vervanging van persoonlijk contact. En afhankelijkheid van enkele grote (buitenlandse) techbedrijven is een kwetsbaarheid die wij serieus nemen.

9.2. Dienstverlening

Wij willen een gemeente zijn die doet wat zij belooft, in begrijpelijke taal communiceert en bereikbaar is, ook voor mensen die minder digitaal vaardig zijn. De waardering voor onze dienstverlening is de afgelopen jaren gestegen; daar bouwen we op voort. De aanbevelingen uit het Rekenkamerrapport Dienstverlening 2024 nemen wij ter harte. Wij erkennen het spanningsveld tussen openheid bieden en beschermen wat bescherming nodig heeft. Beide horen bij een betrouwbare overheid. Het toenemend aantal Woo-verzoeken vraagt vanaf 2027 om een herijking van de uitvoering; daar maken wij in deze periode keuzes over.

Dit willen we bereiken door:

- Te werken aan duidelijke, voorspelbare en menselijke dienstverlening, met heldere reactietermijnen.

Digitale dreiging, datasoevereiniteit en de zorgvuldige toepassing van technologie (zoals AI) vragen om expliciete keuzes en verhoogde inzet.

Dit willen we bereiken door:

- Te investeren in veilige en robuuste IT-systemen, ter bescherming van (inwoner)gegevens en bedrijfscontinuïteit én in de vaardigheden om effectief en veilig te kunnen werken.
- Datagedreven werken te benutten waar het de dienstverlening en doelmatigheid aantoonbaar verbetert.
- Een uitvoeringsstrategie om digitale soevereiniteit te borgen en digitale autonomie te versterken, waaronder dataopslag in bij voorkeur Europese datalocaties.
- Op verantwoorde wijze gebruik te maken van de mogelijkheden en kansen van AI.

9.5. Organisatie

In de afgelopen bestuursperiode is met Realisatiekracht een belangrijke inhaalslag gemaakt en is de organisatie versterkt. Tegelijkertijd is duidelijk dat deze ontwikkeling nog niet is afgerond. Wij realiseren ons dat een sterke ambtelijke organisatie randvoorwaardelijk is voor het realiseren van alle ambities elders in dit bestuursakkoord. De opgaven waar we voor staan, vragen intern om een sterk samenspel tussen bestuur en management en extern om een integrale aanpak in nauwe samenwerking met medeoverheden, partners en marktpartijen. Wij verwachten van de organisatie dat zij haar energie richt op wat het meeste oplevert voor de samenleving en daarbij expliciet maakt wat wel en niet kan worden opgepakt. De organisatie werkt strategisch, samenhangend, wendbaar en steeds meer opgavegericht, zodat vraagstukken integraal worden benaderd en beter worden opgelost. Wij investeren in een goed samenspel tussen college, raad en organisatie met heldere rollen, vakmanschap als norm en ruimte voor mede-werkers om zich te ontwikkelen. Wij krijgen één helder en integraal advies, zodat besluiten zorgvuldig, afgewogen en

in samenhang kunnen worden genomen. Daar bij werkt de organisatie energiek, blijft zij dichtbij inwoners en zoekt zij eigenwijs naar wat wél kan, met steeds het belang van inwoners, nu en in de toekomst, als leidend vertrekpunt.

Dit willen we bereiken door:

- Dit bestuursakkoord te vertalen in een uitvoerings-, investerings- en positioneringsagenda.
- Er alert op te zijn dat de ambtelijke capaciteit blijft aansluiten bij de wettelijke taken, bestuurlijke opdrachten én ambities.
- Het samenspel tussen bestuur en ambtelijke organisatie te bevorderen door de organisatievisie af te laten stemmen op het bestuursakkoord.
- Een goed samenspel met het management van de organisatie over waarop het nodig is medewerkers te ontwikkelen (houding, gedrag, kennis, vaardigheden). Wij geven ruimte aan doorontwikkeling via feedback, evalueren, samen leren en te investeren in de ontwikkeling van medewerkers en een gezonde werkomgeving.

9.6. Financieel perspectief

Ede staat voor grote opgaven in een tijd van financiële onzekerheid. Gemeenten worden geconfronteerd met een structurele verslechtering van de rijksfinanciën, het zogeheten ravijnjaar, en voortdurende wijzigingen in de wijze waarop middelen vanuit het rijk worden verdeeld. Tegelijkertijd blijven de ambities richting gemeenten hoog: er wordt veel van ons gevraagd, terwijl de financiële kaders onzekerder en minder toereikend zijn. Dat vraagt om een andere manier van omgaan met onze financiën.

De ontwikkeling van Ede naar een gemeente van 125.000 tot 145.000 inwoners brengt onvermijdelijke investeringen met zich mee. Deze investeringen doen wij samen met partners zoals het rijk en de provincie Gelderland, maar vragen ook een substantiële inzet van eigen middelen. Dat betekent dat – zoals op veel plekken – de kosten voor de baten uitgaan.

Dankzij onze solide reservepositie is Ede goed in staat om schommelingen op de korte termijn op te vangen met incidentele middelen. Dat biedt rust en ruimte om weloverwogen keuzes te maken. De opgaven waarvoor wij staan, vragen echter om structurele financiering. Daarom sturen wij actief op het versterken van onze financiële basis. Wij willen als gemeente zoveel mogelijk zelf de regie houden op onze financiële toekomst. Dat doen wij vanuit drie pijlers waarop de Edese financiële huishouding rust:

1. Een solide en wendbare begroting, die inspeelt op veranderende omstandigheden;
2. Weerbaarheid, zodat wij schokken kunnen opvangen en risico's beheersbaar blijven;
3. Een financieel flexibele schil, waarmee wij ruimte creëren om te kunnen investeren wanneer dat nodig is.

Om onze ambities financieel mogelijk te maken, hanteren wij de aankomende bestuursperiode de volgende spelregels:

1. Niet-benutte middelen schuiven niet automatisch door naar volgende jaren. Hiermee voorkomen wij het structureel vastzetten van incidentele ruimte.
2. Uitgangspunt is dat de Perspectiefnota structureel sluitend is voor het eerste begrotingsjaar en als dit beter passend is in het laatste jaar. Hiermee voldoen we aan het provinciale toezichtskader.
3. In navolging van de ombuigingsoperatie uit 2025 vragen wij de

organisatie om de ombuigingsvoorstellen te actualiseren. Deze vormen een belangrijk onderdeel van de besluitvorming bij de Perspectiefnota in 2027 en de prioritering voor de rest van de collegeperiode.

4. Kostendekkendheid van de rioolheffing en leges begraven vanaf 2028 en daarna jaarlijks indexeren.
5. Wij gaan het bodembedrag van het Water- en rioleringsprogramma herzien.
6. Investerings in het Water- en rioleringsprogramma gaan we gedeeltelijk kapitaliseren, waardoor de lasten worden verspreid over meerdere jaren.

Bij het structureel sluitend maken van de begroting hanteren wij het uitgangspunt dat een verhoging van de OZB boven op de inflatie alleen als laatste middel wordt ingezet. Eerst moeten alle andere mogelijkheden om de begroting in balans te brengen aantoonbaar zijn benut. Eventuele extra middelen worden in eerste instantie ingezet om een stijging van de woonlasten te voorkomen en niet om nieuwe ambities te financieren.

Op deze manier houden wij Ede financieel gezond en weerbaar. Wij blijven een gemeente met relatief lage woonlasten, terwijl we tegelijkertijd blijven investeren in de voorzieningen die passen bij een groeiende en toekomstbestendige gemeente.

Samenstelling college

René Verhulst Burgemeester	Arnold Versteeg SGP	Gabriëlle Hazeleger GemeenteBelangen	Bram van der Beek ChristenUnie	Jan Pieter van der Schans CDA	Thimo Harmsen VVD
Portefeuille	Portefeuille	Portefeuille	Portefeuille	Portefeuille	Portefeuille
<ul style="list-style-type: none"> Algemene bestuurlijke zaken Integrale veiligheid Openbare orde en veiligheid Weerbaarheid Brandweer, rampen- en calamiteitenbestrijding Horeca Evenementenveiligheid Ede marketing Externe betrekkingen, public affairs en communicatie Burgerzaken Euregio 	<ul style="list-style-type: none"> Economie Arbeidsmarkt en -regio (inclusief arbeidsmigranten) Bestaanszekerheid, werk en inkomen Beheer openbare ruimte Energietransitie, klimaat en duurzaamheid Afval Personeel en Organisatie Regio Foodvalley <p>Wijkambassadeur: Harskamp, Ederveen en De Klomp</p>	<ul style="list-style-type: none"> Sociale basis en welzijn Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) Publieke gezondheidszorg Sport Evenementen Recreatie & toerisme Inclusie, discriminatie en emancipatie Dienstverlening en publiekszaken Coördinerend wethouder sociaal domein <p>Wijkambassadeur: Lunteren en Veldhuizen</p>	<ul style="list-style-type: none"> Jeugdzorg Onderwijs Financiën Maatschappelijk vastgoed Bodem en milieu Participatie Sleutelgebied Stationskwartier Sleutelgebied Westerparken <p>Wijkambassadeur: Bennekom, Rietkampen en Kernhem</p>	<ul style="list-style-type: none"> Landbouw en voedsel Natuur, landschap en water Wonen Maatschappelijke opvang, beschermd wonen en nieuwkomers Grondzaken Toezicht en handhaving Coördinerend wethouder Omgevingsvisie en gebiedsopgaven Sleutelgebied Zuiderparken Sleutelgebied Ede-centrum <p>Wijkambassadeur: Wekerom en De Valk, Ede-west (incl. centrum) en Ede-zuid</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ruimtelijke ordening Omgevingswet en omgevingsplan Cultuur, erfgoed en monumenten Verkeer & mobiliteit Digitalisering Wet Open overheid Facilitaire zaken en huisvesting Programma Vrouwenveiligheid Gebiedsopgave dorpen Sleutelgebied Ede Noord West <p>Wijkambassadeur: Otterlo en Ede-oost</p>

Gemeente Ede
Bergstraat 4
6711 DD Ede
T 14 0318
E info@ede.nl
I www.ede.nl